

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Təyyarəmizin vurulması
əmrini verən
şəxs müəyyən
edildi
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 25-27 yanvar 2025-ci il Şənbə № 14 (8624) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Rusiyanın "Türk qövsü" qorxusu - Kremlin Qafqaz planı

Ekspert: "Tramp dönəmində Amerika Cənubi Qafqazda yeni münaqişə ocağında qətiyyətlə maraqlı olmayacaq"

yazısı səh.9-də

Azərbaycana qarşı kəmərləşmə? - Zəngəzur dəhlizinə dair ilginclik iddia

yazısı səh.5-də

Trampın ilk təşəbbüsləri ABŞ hökumətində "xaos" yaratdı

yazısı səh.8-də

Qızıl istehsalımız azalıb - iqtisadiyyata təsiri

yazısı səh.12-də

Çoxuşaqlı ailələr tarixə qovuşur - Azərbaycan üçün təhlükə

yazısı səh.14-də

AQTA-nın fəaliyyətində nöqsanlar aşkar edildi

yazısı səh.12-də

Deputat:

"Kür çayında qanunsuz ov günbəgün artır, buna nəzarət yoxdur"

yazısı səh.14-də

Bu xəstəxanalara göndərisiz, sığorta ilə müraciət etmək olacaq

yazısı səh.13-də

"İbtidai siniflər üçün rus bölməsi bağlansın" çağırışı - iki baxış

yazısı səh.11-də

Xərçəngin dərmanı bu il tapılacaq? - inqilabi gözlənti

yazısı səh.4-də

"Meymunçığı qorxulu epidemiya deyil" - infeksiyoz

yazısı səh.15-də

İRƏVANIN SƏRHƏDDƏ ODLA OYUNU - SÜLH 2 İL YUBANA BİLƏR

Ermənistan hərbi eskalasiya risklərini özündə saxlayan addımları sürətləndirir; AB missiyasının qalma müddətini uzatmaq bunun bir hissəsidir; avropalı kəşfiyyatçılar İranla sərhədə yerləşəcək - Brüssel regionu qarışıqlır

yazısı səh.7-də

ƏT İDXALINDAN ASILILIĞIMIZ ARTIR - SƏBƏBLƏR, GÖZLƏNTİLƏR...

Fermerlərin bitməyən problemləri; diri heyvan idxalı ilə yanaşı, ölkədəki heyvan sayında da azalma davam edir

yazısı səh.10-də

"İnternetdə yayılan danışıqlar "qara qutu" ilə uyğun gəlmir" - Bozumbayev

yazısı səh.6-də

Abdulla Qurbani:
"Həm birinci, həm də ikinci Qarabağ müharibələri dövrlərində ələ qəhrəmanlıqlar yaşanmış ki..."

yazısı səh.4-də

216 kriminal qrup zərərsizləşdirilib - nazirdən açıqlama

yazısı səh.3-də

Metropoliten dövlət satınalmalarında çoxsaylı nöqsanlara yol verib

“Bakı Metropoliteni”ndə keçirilən auditin nəticələri açıqlanıb.

Bu barədə “APA-Economics”ə Hesablama Palatasından bildirilib.

Qeyd edilib ki, “Bakı Metropoliteni” tərəfindən dövlət satınalmalarını tənzimləyən qanunvericiliyin tələblərinə riayət olunmaqla yanaşı, çoxsaylı prosedur pozuntusuna yol verilməsi, satınalma metodu tətbiq edilmədən müxtəlif məqsədlər üçün 262 halda 868,6 min manat məbləğində birbaşa müqavilələrin bağlanması, ehtimal dəyərinin müəyyən edilməməsi rəqəbat mühitinin pozulması ilə yanaşı dövlət vəsaitindən qənaətlə istifadə edilməməsinə, habelə tender komissiyasının fəaliyyətində və inzibatchılıqda boşluqların olması isə uzunmüddətli debitor borcun yaranmasına, müqavilə öhdəliklərinin gecikdirilməsinə və ya icra edilməməsinə, vaxtında icra edilməyən müqavilələr üzrə cərimələrin tətbiq edilməməsinə səbəb olub.

Hesablama Palatasının Kollegiyası əsassız olaraq xərcə silinmiş 13,6 min manat debitor borcun mühasibat yazılışı verilərək uçota bərpa olunmasının, habelə QSC-nin Birləşmiş emalatxanaları tərəfindən istehsal olunmuş müxtəlif əsas vəsaitlər üzrə 3215,5 min manat məbləğində xərclərin mühasibat yazılışı verilərək kapitalaşma xərclərinə aid edilməsinin nəzərə alınması, audit əhatə etdiyi dövrdə istismar xərclərindən ödənilmiş və geri qaytarılması təmin edilməyən 5724,2 min manat vəsaitin istismar xərcləri üzrə hesablaşma hesabına qaytarılması, əsaslı vəsait qoyuluşu xərcləri hesabına icra olunan iki layihə üzrə yol verilmiş artıq xərclərin icra prosesində (layihələrin davam etdiyi nəzərə alınaraq) azaldılması barədə qərar qəbul edib.

Bildirilib ki, Hesablama Palatasının Kollegiyası əsassız olaraq xərcə silinmiş 13,6 min manat debitor borcun mühasibat yazılışı verilərək uçota bərpa olunmasının, habelə QSC-nin Birləşmiş emalatxanaları tərəfindən istehsal olunmuş müxtəlif əsas vəsaitlər üzrə 3215,5 min manat məbləğində xərclərin mühasibat yazılışı verilərək kapitalaşma xərclərinə aid edilməsinin nəzərə alınması, audit əhatə etdiyi dövrdə istismar xərclərindən ödənilmiş və geri qaytarılması təmin edilməyən 5724,2 min manat vəsaitin istismar xərcləri üzrə hesablaşma hesabına qaytarılması, əsaslı vəsait qoyuluşu xərcləri hesabına icra olunan iki layihə üzrə yol verilmiş artıq xərclərin icra prosesində (layihələrin davam etdiyi nəzərə alınaraq) azaldılması barədə qərar qəbul edib.

Mərkəzi Bank “VMF” və “Merano-Baku” şirkətlərini cərimələyib

Azərbaycan Mərkəzi Bankı (AMB) “VMF” və “Merano-Baku” şirkətlərini 2 min manat cərimə edib.

Bu barədə “APA-Economics” AMB-yə istinadən xəbər verir.

Məlumatla görə, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən aparılan cari nəzarət prosesləri çərçivəsində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətdə hesabatların təqdim olunması və Məlumatların Elektron Açıqlanması Sistemi vasitəsilə ictimaiyyətə açıqlanması qaydalarının pozulması səbəbi ilə “VMF” şirkəti və “Merano-Baku” ASC İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 422-ci maddəsinə uyğun olaraq 2000 (iki min) manat məbləğində cərimə edilib.

Hakan Fidan: “Avropa İttifaqına üzlük Türkiyə üçün strateji hədəfdir”

Avropa İttifaqına üzlük Türkiyə üçün strateji hədəfdir.

“Report” xəbər verir ki, bunu Türkiyə xarici işlər naziri Hakan Fidan Ankarada Avropa İttifaqının xarici əlaqələr və təhlükəsizlik məsələləri üzrə ali nümayəndəsi Kaya Kallasla birgə keçirilən mətbuat konfransında deyib.

O əlavə edib ki, Al Türkiyənin üzlük perspektivini gücləndirmək üçün yeni bir baxış təqdim etməlidir: “Avropa İttifaqının bu baxışı təqdim etməsini gözləyirik. Həmçinin viza mövzusunda irəliləyiş əldə edilməsi də bizim üçün önəmli məsələdir. Viza rejiminin sadələşdirilməsinə ehtiyac var”.

Ermənistanın Aİ-yə qoşulması ilə bağlı qanun layihəsi təsdiqləndi

Ermənistan parlamentinin müvafiq komissiyası ölkənin Avropa İttifaqına üzv olması ilə bağlı qanun layihəsini təsdiqləyib.

Musavat.com xəbər verir ki, qanun layihəsi növbəti mərhələdə parlamentin plenar iclasında müzakirə olunacaq. Bu qərar Ermənistanın Avropa ilə daha sıx inteqrasiya istiqamətində atdığı mühüm addım kimi qiymətləndirilir.

Layihənin parlamentdə necə qarşılanacağı və sonrakı təsdiq prosesi Ermənistanın gələcək xarici siyasətinin istiqamətini müəyyənləşdirəcək.

Musavat.com

Milyonluq dələduzluqla bağlı bəraət alan şəxs məhkəmədə həbs olundu

Bir milyon manatdan çox dələduzluqda təqsirləndirilən Azər İsmayilov barəsində olan hökmdən apellyasiya protesti və apellyasiya şikayəti üzrə keçirilən məhkəmə yekunlaşıb.

APA xəbər verir ki, dünən Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə hakim Sabit Bəhramzadənin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə qərar qəbul olunub.

Qərara əsasən, birinci instansiya məhkəməsinin hökmü dəyişdirilib və təqsirləndirilən Azər İsmayilov 10 il müddətində azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilib.

O, məhkəmə zalında həbs olunub.

Qeyd edək ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 42.1.2-ci maddəsinə əsasən, əməldə cinayət tərkibi müəyyən edilmədiyindən Azər İsmayilov barəsində bəraət hökmü çıxarıb.

İttihamla görə, Azər İsmayilov xarici ölkələrdən ölkəmizə et və et məhsullarının tədarükü ilə məşğul olub. O, vətəndaşların etibarından sui-istifadə edərək onların pulunu mənimsəməkdə təqsirləndirilib.

Təqsirləndirilən Azər İsmayilova qarşı Cinayət Məcəlləsinin 178.4-cü (dələduzluq-xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla törədildikdə) maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb.

Rusiya aeroportları atəş altında - hücumlar səngimir

Ukrayna PUA-larının Moskvaya hücumu nəticəsində Vnukovo, Domodedovo və Jukovski hava limanlarında uçuşlara məhdudiyyətlər tətbiq edilib. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, “Rosaviya” məlumat yayıb. Bildirilib ki, Kazan, Samara, Nijekamsk, Penza və Saratov hava limanları da təhlükəsizlik səbəbi ilə uçuşların qəbulunu və yola salınmasını müvəqqəti olaraq dayandırır. Qeyd edək ki, bundan öncə Ukraynanın Rusiyaya 121 PUA ilə hücum etdiyi haqda məlumat yayılmışdı.

Krasnodarda təyyarə kapitanı saxlanıldı

Krasnodarda FTX əməkdaşları mülki aviasiya təyyarəsinin kapitanını dövlətə xəyanətdə şübhəli bilərək saxlayıb. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu barədə Rusiya KİV məlumat yayıb. Müstəntiqlər həmin şəxsə qarşı Rusiya Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 275-ci (“Dövlətə xəyanət”) maddəsi ilə cinayət işi açıblar. İstintaqın məlumatına görə, pilot Ukrayna Silahlı Qüvvələrinə pul köçürmək qərarına gəlib. O, vəsait toplayanın göstərişlərinə əməl edərək, rublu kriptovalyuta ilə dəyişdirib və göstərilən hesaba köçürüb.

EMİL

Daxili İşlər Nazirliyində 2024-cü ildə cinayətkarlığa qarşı mübarizə, ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə fəaliyyətin yekunlarına və cari ildə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş geniş Kollegiya iclası keçirilib.

Musavat.com-un xəbərinə görə, nazir general-polkovnik Vilayət Eyvazov bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla həyata keçirilən hüquq-mühafizə siyasətinin sayəsində ölkəmizdə möhkəm təməllərə söykənən sabitlik hesabət ilində də etibarlı qorunub.

V.Eyvazov vurğulayıb ki, 2024-cü ildə əməliyyat-axtarış və istintaq fəaliyyətinin subyekti olan bütün dövlət qurumları üzrə 33.379 cinayət qeydə alınıb, onlardan 87,6 faizi açıqlanıb, əhalinin hər 100 min nəfərinə düşən cinayətlərin sayı 327 fakt təşkil edib. Cinayətlərin 94,4 faizi və ya 31.526-sı daxili işlər və prokurorluq orqanlarının prosesual qaydada araşdırdığı hüquqazidd əməllər olmaqla 90,3 faizinin açılması təmin edilib.

Cinayətlərin ağır və xüsusi ağır növlərinin 87,3, qeyri-aşkar şəraitdə baş verənlərin 86, şəxsiyyət əleyhinə olanların 98,9, onlardan qəsdən adam öldürmələrin 96,6, adam öldürməyə səhdlərin 95,2, qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurmaların 98,9, mülkiyyət əleyhinə olanların 83,3 faizi açıqlanıb. Xırda talamaların açılmasının nəticələri 3 faiz yaxşılaşaraq 87,5 faizə yüksəlib. Ağır və xüsusi ağır cinayətlər törətmiş 3271 nəfər tutulub, 216 kriminal qrup zərərsizləşdirilib.

Davam etdirilən profilaktik tədbirlərin nəticəsi olaraq müqayisə edilən dövrə nisbətən 2024-cü ildə qrup halında baş verən cinayətlərin sayında 23,2, ictimai yerlərdə baş verənlərin sayında 9, əvvəllər məhkum olunmuş şəxslər tərəfindən törədilənlərin sayında 8 faiz azalma qeydə alınıb. Ümumi cinayətlər 9,4, ağır və xüsusi ağır cinayətlər 18,9, qey-

216 kriminal qrup zərərsizləşdirilib - nazirdən açıqlama

Narkotiklərlə əlaqəli cinayətlərə görə 108 cinayətkar qrup zərərsizləşdirilib

ri-aşkar şəraitdə baş verənlər 18,1, qəsdən adam öldürmələr 9,6, adam öldürməyə cəhdlər 16,9, qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurmalar 13,5, xuliqanlıqlar 5, odlu silahın tətbiqi ilə törədilənlər 21, mülkiyyət əleyhinə olanlar 10,4, onlardan avtonəqliyyat vasitələrini qaçırma 9,5, habelə yol-nəqliyyat hadisələri 12,8, qəzalarda xəsarət alanların sayı 13,1, ölənlərin sayı 11,4 faiz azalıb.

Prokurorluq orqanlarının əməkdaşları ilə birgə keçmiş illərdən bağlı qalmış cinayətlərin açılmasında nəzərəçarpan irəliləyiş əldə edildiyini, 630 fakt üzrə təqsirli şəxslərin məsuliyyətə cəlb olunduğunu, o cümlədən cinayətlərin ağır, xüsusi ağır və transmilli mütəşəkkil növlərinin qarşısının alınması və istintaqı kimi mühüm vəzifələrin icrasında böyük bir iş həcmi yerinə yetirildiyini qeyd edib.

Təqsirləndirilən şəxslərin axtarışının nəticələri yaxşılaşaraq 87,9 faiz təşkil edib, Interpolun Milli Mərkəzi Bürosu vasitəsilə beynəlxalq axtarışa verilməmiş 118 şəxsin və bu təşkilat üzv ölkələr tərəfindən axtarılan 65 nəfərin yeri müəyyən olunub.

Qanunsuz odlu silah saxlama və daşıma ilə bağlı 527 fakt müəyyən edilib, həmin cinayətlərə görə 247 nəfər tutulub. Ümumilikdə 7.227 odlu silah və 1 milyona yaxın sursat aşkarlanıb.

Narkotiklərlə mübarizənin də vəziyyətinə toxunan nazir bildirib ki, qanunsuz dövriyyədən 2023-cü il ilə müqayisədə 250 kiloqram çox - 4 ton 714 kiloqram, narkotik vasitə götürülüb, 283 kiloqram narkotikin qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə gətirilməsinin qarşısı alınıb, onlayn satışla bağlı 466 fakt üzrə 2 ton 51 kiloqram müvafiq vasitə aşkarlanıb və narkotiklərlə əlaqəli cinayətlərə görə 108 cinayətkar qrup zərərsizləşdirilib. Bu istiqamətdə əldə olunmuş müsbət nəticələri yüksək qiymətləndirən nazir müvafiq fəaliyyətin qətiyyətlə davam etdirilməsini tapşırıraq diqqəti qarşıda duran vəzifələrə cəlb edib, həmin cinayətlərlə mübarizədə vətəndaşların iştirakını, məlumatları əsasında uğurlu nəticələrə əldə olunan bir çox əməliyyatların keçirildiyini, müşahidə olunan müsbət təmayüllərin məhz günbəgün möhkəmlənən polis-vətəndaş münasibətlərinin təzahürü olduğunu, Daxili İşlər Nazirliyinin bu məsələdə cə-

mayəndələrinin və media mənsuallarının fəaliyyətini təqdir edərək hər birinə təşəkkürünü bildirib.

Həmçinin ölkədə aparılan antinarkotik təbliğatın əhəmiyyətini qeyd edərək ötən il bu sahədə ərazi polis orqanlarının rəhbərlərinin iştirakı ilə 1200-ə yaxın maarifləndirmə tədbirinin keçirildiyini nəzərə çatdırıb, bu qəbildən tədbirlərin davamlı və məqsədyönlü olması, cari ildə də fəaliyyətin ölkədə narkotiklərə olan tələbatın azaldılması məqsədi üzərində qurulması ilə bağlı göstərişlər verib, respublikanın təhsil müəssisələrində həyata keçirilən maarif-

qabaqlayıcı tədbirlərin müsbət nəticələr verdiyini və onların hüquqazidd əməllərinin dinamikasında 18,5 faiz azalmanın qeydə alındığını da bildirərək gənclərin bəzi sosial şəbəkə seqmentlərində yayımlanan zərərli informasiyaların təsiri altına düşməməsi, sağlamlığa ziyanlı vərdislərdən çəkildirilməsi istiqamətində aparılan işlərin səmərəsinin artırılmasını tələb edib.

Nazir bəzi ərazi orqanlarının fəaliyyətində olan çatışmazlıqlara da diqqət çəkərək onların aradan qaldırılması üçün lazımi tədbirlərin həyata keçirilməsini, bundan sonra da

miyyətin yetkin təbəqəsinə, sağlamlıq düşüncəli hər bir vətəndaş güvəndiyini, mediana, sosial şəbəkələrin aktiv istifadəçilərdən, o cümlədən bloqlərdən daha böyük gözləntilərinin olduğunu qeyd edib.

Nazir onların, eləcə də yüksək vətəndaşlıq mövqeyi nümayiş etdirən hər bir şəxsin, o cümlədən ictimai fəalları, qeyri-hökumət təşkilatlarının nü-

ləndirmə və təbliğat tədbirlərində iştirak edən dövlət qurumlarının mütəxəssislərinin, yüksək ixtisaslı pedaqoqların, ictimaiyyətin tanınmış nümayəndələrinin tərkibinin genişləndirilməsini, məktəblərdən, valideynlərdən gələn hər bir aidiyyəti siqnala çevik reaksiya verilməsini tapşırıb.

Nazir yeniyetmə və gənclərin hüquqazidd hərəkətlərinin qarşısının alınması üzrə

hər bir şəxsin qanuni mənafeyinin, hüquq və azadlığının etibarlı qorunmasını, əməkdaşların vətəndaşlarla ünsiyyətdə etik davranış qaydalarına daim riayət etməsini, eyni zamanda qətiyyətli olmasını, qanunçuluğun möhkəmləndirilməsini, peşəkarlıq səviyyəsinin artırılmasını tələb edib, xidməti fəaliyyətin səmərəliliyinin davamlı olaraq artırılması ilə bağlı tapşırıq və tövsiyələrini verib.

Təyyarəmizin vurulması əmrini verən şəxs müəyyən edilib

Rusiya "Azərbaycan Hava Yolları"na məxsus təyyarənin qəzaya uğraması ilə bağlı cinayət işi çərçivəsində aparılan istintaq təsdiqləyib ki, hava gəmisi Suriya ərazisindən Rusiyaya gətirilmiş "Pantsir-S1" hava hücumundan müdafiə sistemi vurub.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə "Caliber"ə məlumat daxil olub.

Bundan əlavə, Rusiya istintaqı Azərbaycan təyyarəsinə qarşı radioelektron mübarizə vasitələrinin (REM) tətbiqini təsdiqləyib ki, bu da təyyarənin idarəetmə sisteminin sıradan çıxmasına səbəb olub.

Rusiya istintaqı yalnız mülki təyyarəyə atəş açan şəxsi deyil, həm də bu əmrin verən şəxsi müəyyən edib. Üstəlik, "Caliber"ə həmin şəxslərin adları və rütbələri artıq məlumdur, bu məlumatlar oxucularla lazımlı anda paylaşılacaq.

"Caliber"-in materialında bildirilir:

"Hələlik biz Kremlin rəsmilərinə müraciət edirik: əmin olun ki, biz artıq faciədə birbaşa təqsirkar olan hərbiçilərin adlarını və rütbələrini bilirik. Təbii ki, siz həqiqəti gizlətmək

xəttini davam etdirə bilərsiniz və bununla faktiki olaraq cinayətin iştirakçısı olursunuz. Yaxud prosesi uzatmadan şərefli şəkildə davranaraq faciəyə görə məsuliyyəti qəbul edə bilərsiniz.

Çünki indiki davranışınız şərefsiz, mənasız və açıq-aşkar utanvericidir. Biz başqalarını günahlandırmaq istəklərinizi, Malayziya "Boeing"-i və ya Cənubi Koreya təyyarəsi ilə bağlı çoxsaylı alternativ versiyalar yaratmaq cəhdlərinizi başa düşürük. Ancaq Azərbaycan Rusiya ilə münasibətlərdə heç vaxt belə hərəkət etməyib. Hətta Azərbaycan hərbiçiləri tərəfindən 9 noyabr 2020-ci ildə vurulan hərbi helikopterinizlə bağlı vəziyyətdə belə. Xatırladaq ki, o, gecə vaxtı, alçaq hündürlükdə, transponderləri söndürülmüş halda Naxçıvan sərhədinə doğru irəliləyən erməni kolonunu

müşayiət edirdi. Prezident İlham Əliyev o zaman tam haqlı olaraq bildirdi ki, bu, qanuni hərbi hədəf idi. Amma o, kişilik nümayiş etdirərək üzr istədi, helikopterinin dəyəri ödənilməsi və həlak olanların ailələrinə kompensasiya verildi.

Eləcə də, Qarabağda öldürülən rusiyalı sülhməramlılar

barədə yayılan mifləri dağıdaq. Qeyd edək ki, həmin fotolar məhz sizin xüsusi xidmət orqanlarınız tərəfindən şəbəkəyə sızdırılmışdı. Rusiya sülhməramlı kontingentinin antiterror əməliyyatı günü - 23 sentyabr 2023-cü il tarixində yeganə tapşırığının bazada qalmaq və heç bir müdaxilə etməmək olduğu

əvvəlcədən xəbərdar edilmişdi. Kontingentin böyük əksəriyyəti bu "çətin" tapşırığın öhdəsindən uğurla gəldi. İstisna təşkil edən bir neçə zabıt isə xəbərdarlıqlara məhəl qoymayaraq və Azərbaycan tərəfi ilə razılaşmadan bazanı tərk etməyə qərar verdilər. Döyüş şəraitində hər hansı razılaşdırılmamış avto-

mobil avtomatik olaraq hədəf sayılır və təəssüf ki, həmin zabıtlar atəşə məruz qaldılar. Məhz buna görə də açıq şəkildə deyilmişdi: heç yere çıxmayın. Buna baxmayaraq, faciənin ciddiliyinə rəğmən, Azərbaycan tərəfi məsuliyyəti öz üzərinə götürdü, üzr istədi və təqsirkarları məsuliyyətə cəlb etdi.

İndi isə sual yaranır: Azərbaycan-Rusiya münasibətləri bundan sonra necə olacaq? İnformasiya mənbələrinin bizə bildirdiyinə görə, əgər Rusiya bu işi ört-basdır etməyə və istintaq nəticələrini açıqlamamağa çalışsa, Azərbaycan beynəlxalq hüquq instansiyalarına müraciət edəcək. Həmçinin, məsuliyyətin etiraf edilməməsi və bununla bağlı bütün nəticələr Azərbaycan-Rusiya münasibətlərində dönüş nöqtəsi olacaq. Onsuz da az sayda dost dövlətləri qalan Rusiya tezliklə Azərbaycan kimi bir dövləti də itirmək riski ilə üz-üzədir. Üstəlik, son hadisələr fonunda Azərbaycanın əhalisi arasında Rusiyanın onsuz da aşağı olan nüfuzu daha da pisləşib".

Akademik Milli Dram Teatrında xalq artisti Nürəddin Mehdixanlı və Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Əməkdar incəsənət xadimi, fərdi prezident təqaüdüçüsü, polkovnik Abdulla Qurbani ilə Türkiyənin "DEVİN Media Akademi" film şirkəti arasında müqavilə imzalanıb. Müqavilə Azdramada baş tutan mətbuat konfransında bağlanıb.

"Azərbaycan və Türkiyənin sənət adamları bu müqavilə fonunda daim əməkdaşlıq edəcəklər. İmzaladığımız müqavilə müddətsizdir. Təhsilönlü əməkdaşlığımız artıq var. Qısa müddətdə ilk serialımızın istehsalına başlayacağıq. Yaxın tarixdə Zəfər tariximizlə əlaqədar çoxseriyalı iş görməyi planlaşdırırıq", - Mehdixanlı jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən deyib.

Onun sözlərinə görə, serial DEVİN medianın öz imkanları hesabına baş tutaçaq. "DEVİN media ilə əməkdaşlığımızın baş tutmasına səbəb də budur. Məqsəd bu vaxta qədər gəlib ondan-bundan pul yığıb, sonra işi yarımçıq qoyaraq gedənlərə həm də cavab verməkdir. Əsas millətə münasibətdə ləyaqəti itirməkdir. Amma görülən işlər fonunda sonradan kimlərsə yardım etmək, sponsor olmaq istəyəcəkse, bu, növbəti mərhələnin tərkib hissəsi olacaqdır", - o bildirib.

Abdulla Qurbani isə bir

Zəfər serialı çəkiləcək - aktyorlar, rollar...

Abdulla Qurbani: "Həm birinci, həm də ikinci Qarabağ müharibələri dövrlərində elə qəhrəmanlıqlar yaşanıb ki..."

ssenarinin hazır olduğunu bildirib.

Qeyd edək ki, bu ilk belə serial olacaqdır. Bəs Zəfər serialında hansı aktyorlar, məşhurlar yer ala bilər? Süjet xətti, ssenari necədir? Çəkilişlər qardaş ölkədə də aparılacaqmı?

Məsələ ilə bağlı serialın ssenaristi Abdulla Qurbani "Yeni Müsavat"a danışdı:

"Türkiyənin "DEVİN Media Akademi" film şirkəti ilə bir-

gə müştərək çəkəcəyimiz bu filmə mən ssenari müəllifi kimi dəvət almışam və buna görə çox sağ olunsun. Onlar mənim yaradıcılıqla maraqlanıb, dəvət ediblər. Bildiyiniz kimi mən də həm Birinci, həm İkinci Qarabağ müharibələrinin iştirakçısı, Azərbaycan fəvvarı uğrunda gedən müharibələrin veteranıyam.

Həm birinci, həm də ikinci Qarabağ müharibələri dövrlərində elə qəhrəman-

lıqlar yaşanıb ki, bu yalnız Azərbaycan deyil, bəlkə də bütün dünyanın nümunə götürəcəyi epizodlardır.

Müqavilə imzalanması mərasimində də bildirdim ki, artıq "Məbəddə görüş" adlı 1-2 hissəli ssenarimiz hazırdır. Həmin ssenari Azərbaycanın milli qəhrəmanı Natiq Qasimovun xəttinə həsr olunub.

Məlum olduğu kimi, Natiq Qasimov Xocalı rayonu,

Pirlər kəndi yaxınlığında yüksəklikdə yerləşən Alban məbədinə aparılan döyüşlərdə 6 döyüşçü ilə birlikdə ac-susuz həmin məbədin qorunmasında iştirak edib.

Məbəddə digər döyüşçülər şəhid olduqdan sonra, Natiq Qasimov təkbaşına 5 gün düşmən mühasirəsində döyüşüb. O, məbədin müxtəlif yerlərindən atəş açaraq guya məbəddə çox sayda döyüşçünün olması təəssüratını yaradıb, son gülləsinə qədər döyüşüb, təslim olmayıb və son ana qədər Azərbaycan bayrağını yerə qoymayıb. Natiq Qasimov bizim qəhrəmanımızdır və film bu hadisələrdən bəhs edəcək.

Təkcə bu deyil, həm müharibə dövründə, həm də antiterror əməliyyatları ilə bağlı elə hekayələr işıq sahlacağı ki, Azərbaycan xalqının cəsarətini, əxlaqi və iradi keyfiyyətlərini, vətənpərvərlik və torpaqsevərlik hisslərini təqdim edəcəyik.

Həmçinin Azərbaycan-Türkiyə qardaşlıq təntənəsinə də geniş yer veriləcək. Onu da deyə bilərəm ki, qəhrəmanlıq xalqımızın qanına hopmuş əbədi bir duyğudur. Qəhrəmanlıq isə heç vaxt ölmür.

O ki qaldı hansı aktyorların iştirakına, müqavilə bağlayan şirkət çalışacaq ki, ilk növbədə Azərbaycan sənətkarlarına yer verilsin. Əgər ehtiyac yaranarsa, Türkiyədən də aktyorlar dəvət ediləcək.

Çəkilişlərin məkanı hadisələrdən asılı olaraq dəyişəcək. Məsələn, qeyd etdiyim məbəddə Xocalı rayonu kəndində yerləşən həmin Alban məbədidir və çəkilişlər elə orada, onun ətrafında aparılacaq. Bundan başqa, Əsgəranda vaxtilə mövcud olmuş polis binasında da çəkilişlər olacaq. Çünki həmin binanın təcridxanasında Xocalıdan əsir götürülən şəxslər saxlanılıb. Bu baxımdan, həmin epizodlarla bağlı çəkilişlər də məhz orada həyata keçiriləcək.

Bildiyiniz kimi Xalq artisti Nürəddin Mehdixanlı Vətən müharibəsinin ilk günündən Şuşaya bayraq sancılana qədər bizim sıralarımızda olub. Yəni biz bu hadisələrin şahidləriyik. Bəzən deyirlər ki, müharibə ilə bağlı filmlər yalnız 20 il, 40 il sonra yazılmalı, çəkilməlidir. Sual olunur: əgər bu şahidlər varsa, niyə məhz bu gün bunu etməyək? Şahidlər sıradan çıxandan, dünyasını dəyişəndən sonra necə olacaq? Bu baxımdan hər şeyi isti-isti həll etmək lazımdır".

□ **Xəlilə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Xərçəngin dərmanı bu il tapılacaq? - inqilabi gözlənti

Həkim: "Süni intellekt xərçəng xəstəliyini vaxtında aşkar etmək üçün hansı tədbirlərin görülməsinə yardım edə bilər"

2025-ci ilin sonunadək süni intellekt texnologiyalarından istifadə etməklə xərçəng, ürək-damar və ya neyrodegenerativ xəstəliklərin müalicəsi üçün dərman hazırlana bilər. Bu sözləri kimya üzrə 2024-cü il Nobel mükafatı laureatı Demis Hassabis "Financial Times" qəzetinə müsahibəsində deyib.

"Biz onkologiya, ürək-damar xəstəlikləri, neyrodegenerasiya, bütün əsas xəstəlik sahələrinə baxırıq və düşünürəm ki, bu ilin sonuna qədər ilk dərmanımız olacaqdır", - alim deyib.

Hassabis qeyd edir ki, adətən bir dərman hazırlamaq üçün orta hesabla 5-10 il vaxt lazımdır. Bununla belə, süni intellektin istifadəsi bu prosesi on dəfə sürətləndirə bilər ki, bu da səhiyyədə əsl inqilab olar.

Qeyd edək ki, ABŞ pre-

zidenti Donald Tramp süni intellektin inkişafına 500 milyard dollar sərmayə qoyacaq şirkətin yaradılmasını elan edib.

"Yeni Müsavat" qəzetinə danışan onkoloq, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Fərid Muse-

yibov deyir ki, elm və texnologiya çox sürətlə inkişaf etsə də, xərçəngi tam sağaldan dərman hələ hazırlanmayıb. Hazırda yalnız yardımçı vasitələrdən istifadə olunur.

"Süni intellekt texnologiyalarına ümidlilik, amma

tam əminliklə nəşə deyə bilmərik. Bunu gələcək göstərəcək. Hətta inkişaf etmiş dünya ölkələrində də xərçəngi 100 faiz sağaldan təcrübə yoxdur. Azərbaycanda istifadə olunan müalicə metodları kimyatera-

piya və radioterapiyadır. Son zamanlar isə "ağıllı dərman" müalicəsindən geniş istifadə olunur. Xərçəngin üçüncü və dördüncü dərəcəsinə istifadə olunan metodlar fərqlidir. Ölkəmizdə cərrahi müalicə, kimyaterapiya və şüa müalicəsi geniş yayılıb".

Onkoloq Həqiqət Vəliyeva bildirir ki, süd vəzi xərçənginin diaqnostikasında süni intellektdən istifadə olunur.

"Mamografiyada süni intellekt proqramlarından istifadə olunur. Radioloq tərəfindən təyin oluna bilməyən kiçik ölçülü dəyişiklikləri, şübhəli sahələri süni intellektlə daha san tapmaq olur. Bir istiqamətə yönəldir və radioloq oraya baxır.

Azərbaycanda bəzi klinikalar bu proqramı alıb istifadə edirlər. Təbii ki, həkimlər təkcə proqramla kifayətlənmirlər, sonda özləri də məlumatları süzgəcdən keçirib qərar verirlər".

Onkoloq Nəsimi Qasimov bildirir ki, ağırlaşmış xərçəng xəstəsini heç bir texnologiya xilas edə bil-

məz.

"Hər xəstəlik vaxtında aşkarlandıqda müalicə oluna bilər. Müalicəni gecikdirsə isə elə fəsadlar çıxır ki, heç bir dərman vasitəsi təsir etmir. Süni intellekt xərçəng xəstəliyini vaxtında aşkar etmək üçün hansı tədbirlərin görülməsinə yardım edə bilər. Bəd xəsəli şişin qarşısını süni intellektlə almaq mümkün olacaq anlayışına çox da inanmıram. 51 ildir ki, süd vəzi xərçənginin müalicəsi ilə məşğul oluram. Bəzən xəstə gəlir ki, onu 21 il əvvəl əməliyyat etmişəm, sağlam həyatına davam edir. İndi isə xəstələrə mümkün hər şeyi edirsən, amma eyni effektivliyi almırsan.

Artıq xəstəliklər bizim etdiyimiz müalicəyə qarşı davamlılıq əldə edib. İnsan orqanizmi dəyişilib. Bizim babalarımıza antibiotik vurmamışdılar, valideynlərimizə bir neçəsini, bizə isə hər cür antibiotik vurublar. Ona görə də bizdən sonrakı nəsillərdə dərmana qarşı həssaslıq yoxdur".

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
Musavat.com

Rusiya və İran Azərbaycanı keçməklə İrana qaz kəmərinin nəqli haqda razılığa gəlib. Layihə tranzit ölkə kimi Azərbaycanın önəmini bir daha göstərməklə yanaşı, geosiyasi aspektdə də əhəmiyyətli sayılır. Ən azı ona görə ki, şimal və cənub qonşularımız ABŞ başda olmaqla kollektiv Qərbin sərt sanksiyaları altındadır və bu sanksiyaların yaxın zamanlarda götürülməyi gözlənilir.

Anlaşma Ermənistanla qışqanclıq və kapitulyant ölkənin təcridinin növbəti sübutu kimi qiymətləndirilib. Çünki kəmərin Ermənistan ərazisindən də keçəcəyi bilirdi. Hərçənd başqa yanaşmalar da var. Məsələn, erməni ekspert Stepan Danielyanın iddiasına görə, Azərbaycan ərazisindən Rusiya-İran kommunikasiyalarının qurulması o deməkdir ki, Azərbaycan Moskva və Tehranın nəzarətinə keçir.

Bu barədə o, facebook səhifəsində yazıb.

“Yeni Azərbaycan bununla Rusiya və İran üçün milli maraqlar ərazisinə çevrilir və qaz ötürülməsi ilə bağlı mümkün fasilələr və ya hər hansı terror aktı zamanı Rusiya və

Azərbaycana qarşı kəmərtələsi? - Zəngəzur dəhlizinə dair ilginclik iddia

Rusiya qazının Azərbaycan üzərindən İrana ötürülməsi layihəsinin gətirə biləcəyi üstünlük və təhlükələr...

bildirdi ki, Rusiya və İranın Azərbaycanı keçməklə qaz kəməri çəkilməsi şübhəsiz bizim üçün mühüm hadisədir. Bu, həm tranzit ölkə kimi Azərbaycanı əlavə gəlirlər gətirəcək, həm də Azərbaycanın əhəmiyyətini bir az da artıracaq. Rusiya qazına sanksiya qoyulmayıb, sadəcə olaraq Avropa Birliyi Rusiya qazından imtina etmək xətti götürüb və 2027-ci ilə qədər bütünlüklə Rusiya qazından imtina etmək niyyətindədir. Ancaq hələ də Avropanın qazla təminatında Rusiyanın

tapıb ölkənin ərazisinə girə və işğal eləyə bilər. Rusiyanın Ukraynaya hücumu müxtəlif bəhanələrlə əsaslandırıldı. Ancaq Ukraynadan keçən qaz kəmərinin təhlükəsizliyini təmin etmək bunların arasında yox idi. Çox təəssüf ki, ABŞ da son günlər buna bənzər yol tutub və müxtəlif bəhanələrlə digər dövlətlərə ərazi iddiaları irəli sürməkdədir. Biz həmişə ümid edirdik ki, kiçik dövlətlərin ərazilərinin işğal olunmasının qarşısının alınmasında əsas qüvvə ABŞ və onun ətrafında birləşən müt-

Siyasi şərhçi Aydın Quliyev isə bildirdi ki, Azərbaycanın İran və Rusiyanın enerji sistemlərini birləşdirəcəyi böyük strateji layihənin üzərində iş gedir. Həm qaz kəməri layihəsi, həm elektrik enerjisi sahəsində birgə layihələr strateji xarakter daşıyır. Rusiyanın və İranın ABŞ sanksiyaları altında olması təbii ki, Azərbaycan üçün bu strateji əməkdaşlıqların yolunun çox rəvan olacağını söyləmək üçün bir qədər ehtiyatlı olmağı tələb edir: “Donald Tramp hakimiyyətə gələndə açıq şəkildə bildirdi ki, İranla əməkdaşlıq eləyən ölkələr Amerika ilə əməkdaşlıq imkanlarını itirdiklərini bilməlidirlər. Bu sözü açıq şəkildə bəyan etdi. Belə bir şəraitdə Rusiyanın Azərbaycan üzərindən qazı İrana və İran vasitəsilə başqa ölkələrə ötürmək layihəsi müəyyən qədər ABŞ-ın xoşuna gəlməyə bilər. Yeni təhlükə buradan qaynaqlana bilər. Əgər Tramp həmin bəyanatı verəndə burada qaz məsələsində də İranla əməkdaşlığı nəzərdə tuturdusa aydın məsələdir ki, bunun üzərində Azərbaycanla müəyyən anlaşılmalıqlar yaranması istisna deyil. Ona görə də hələlik layihə şəklində olan məsələnin Azərbaycanla hansı üstünlükləri və ziyanları gətirə biləcəyi ilə bağlı yaqin ölkəmizin müvafiq orqanları ciddi təhlil aparırlar. Amerikanın xüsusilə İranla bağlı siyasətinin bütün konturlarının hələ tam aydın olmadığı bir şəraitdə fikrimcə hələlik risk eləməyə dəyməz. Düzdür, Rusiya Azərbaycanın strateji müttəfiqidir, İran qonşu dövlətdir, ancaq bugünkü kəskin reallıqların təsirini nəzərə almaq və buna uyğun addım atmaq lazımdır. Bir sözlə Rusiyanın İrana qaz kəmərinin Azərbaycan ərazisindən çəkilməsi layihəsi strateji layihə olaraq Azərbaycanı ciddi şəkildə düşünməyə və bundan sonra yekun qərar verməyə vadar edir”.

O ki qaldı Rusiyanın və ya İranın kəmərin təhlükəsizliyini qorumaq adı altında Azərbaycan ərazisinə qüvvə yeridə biləcəyi barədə iddialara, A.Quliyevin fikrincə, bu cür iddialar hələlik hipotetik xarakter daşıyır: “Ancaq həttə həmin kəmərin reallaşandan

Azərbaycanın ordu rəhbərliyində yeni vəzifə

General Hikmət Mirzəyevə yeni müavin təyinatını zəruri edən səbəblər

Azərbaycan Ordusunun Quru Qoşunları komandanı, general-polkovnik Hikmət Mirzəyevə yeni müavin təyin olunub. Bu vəzifəyə general-mayor İlqar Lətifov təyinat alıb.

İlqar Lətifov Neftçala rayonunun Bankə qəsəbəsində anadan olub. O, Vətən Müharibəsi iştirakçısıdır. General-mayor müharibədə göstərdiyi xidmətlərə görə bir sıra medallarla təltif olunub. General İlqar Lətifov 2020-ci ildən etibarən Azərbaycan Ordusunda 4-cü ordu korpusunun komandanı vəzifəsini icra edib.

Yeni təyinatına qədər isə o, Müdafiə Nazirliyinin Döyüş Hazırlığı İdarəsinin rəisi olub.

Yeni müavin vəzifəsi hansı zərurətdən doğub? Bu həm də Türkiyə (NATO) ordu modelinin tələbidirmi? General İlqar Lətifov necə bir hərbiçi kimi tanınır?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, Azərbaycan ordusu uzun müddətdir Türkiyə-NATO ordu modelinə keçid edir. Bu keçidin ortaya çıxardığı zərurətlər var. Azərbaycan Ordusunun Quru Qoşunları komandanına yeni müavin təyinatı həm də bu zərurətdən doğur. Quru Qoşunlarımızın qeyd etdiyimiz ordu modelinə tam və yüksək səviyyədə keçidində bu təyinatın rolu şübhəsiz olacaq.

General-mayor İlqar Lətifovu yaxşı tanıyıram. Peşəkar zabıtdır, cavan generaldır, Türkiyədə təhsil alıb. NATO ordu sistemini, türk ordusu modelini yaxşı bilən generaldır. Türkiyədə təhsil almış və türk ordu modelini yaxından bilən generalımızın yeni təyinatı da tam uyğun və uğurlu təyinatdır. General İlqar Lətifov türk ordu modelinin bütün strukturlarını, tələblərini bilir. Onun təyinatı Quru Qoşunları Komandanı general-polkovnik Hikmət Mirzəyevin qoşunlarımızın daha da gücləndirilməsi istiqamətində qarşısındakı hədəflərə nail olmasında öz müsbət töhfəsini verəcək. Gələcəkdə Quru Qoşunlarında hansısa uğurlu dəyişikliklərin həyata keçirilməsi, həm döyüş qabiliyyətinin yüksək səviyyədə olması kimi mühüm işlərdə də yaqin ki, general İlqar Lətifovun müavin təyinatı arzuolunan effekti verəcək”.

Etibar SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”

ya İranın hərbi və antiterror strukturları Azərbaycanı, bəzi hallarda isə Bakıdan icazə istəmədən əraziyə daxil ola bilər”, - Danielyan bildirib.

Onun sözlərinə görə, bu səbəbdən Azərbaycan narahatdır və gələcəkdə özünü qorumaq üçün Türkiyə ilə bir-başla sərhədə - Zəngəzur dəhlizinə sahib olmaq istəyir.

Erməni politoloq həmçinin iddia edib ki, 2022-ci il fevralın 22-də imzalanmış Rusiya-Azərbaycan sazişində və həmin il iyunun 29-da imzalanmış Xəzəryanı ölkələrin kommunikesində bu sususda maraqlı maddələr var.

Qeyd edək ki, Rusiya-İran kəməri ilə bağlı rəsmi Bakı hələ ki, rəsmi şərh verməyib. Bəs Azərbaycanın bu kəmərdən dolayı hansısa əndişəsi ola bilərmi? Rusiya və İranın kəməre qarşı terrorla mübarizə adı ilə Azərbaycanı qüvvə göndərməsi, hətta Bakının iradəsi əleyhinə bunu etməsi, nə dərəcədə ağılabatandır?

“Alyans” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov “Yeni Müsavat”-a

kifayət qədər iştirakı var. Əgər əvvəl 155 milyard kubmetr qaz verirdisə, indi Rusiya Avropaya təxminən 50 milyard kubmetrdən artıq qaz satır. Bunun da əsas hissəsi Rusiyaya qazdır. Erməni ekspertin bu sərəm iddiasına gəldikdə isə demək lazımdır ki, bu, reallıqdan tamamilə uzaq bir iddiadır: “Azərbaycan qaz kəmərinin çəkilməsi ilə Moskva və Tehranın nəzarətinə keçmir və heç vaxt keçməyəcək. Azərbaycan kifayət qədər müstəqil və çoxvektorlu siyasət yürütməyə çalışır. Burada bizim əsas müttəfiqimiz təbii ki, Türkiyədir. Türkiyənin bölgəmizdə nüfuzunun artması üçün Azərbaycan əlindən gələni edir və bundan sonra da edəcək. Rusiyanın nə vaxtsa kəmərin təhlükəsizliyini təmin etmək bəhanəsi ilə Azərbaycanın ərazisinə qüvvə yeritməsi məsələsinə gəldikdə, açıq şəkildə etiraf etməliyik, dünyada bir neçə zorba var ki, bunların hansısa ölkəyə qoşun yeritməsi üçün qaz kəmərinə ehtiyac yoxdur. Başqa bir bəhanə

təfiqləridir. İndi ABŞ-ın özü digər dövlətlərə ərazi iddiaları irəli sürürsə, bu, vəziyyətin nə qədər ağır və təhlükəli olduğunu göstəricisidir. Azərbaycanı keçməklə Rusiyadan İrana qaz kəmərinin çəkilməsi bizim üçün heç bir təhlükə törətmir. Bunu heç kimi gələcəkdə bəhanə eləyib Azərbaycan ərazisinə qüvvə yeridə bilməz. Çünki Azərbaycanın yanında Türkiyə kimi müttəfiqi var. Biz bu birliyi qoruya bilməsək və Türkiyə nə vaxtsa 1990-cı illərdə tutulan mövqeyə qayıtsa təbii ki, Rusiyanın və ya başqa bir dövlətin Azərbaycan ərazisinə qüvvə yeritmək üçün başqa “bəhanəsi” ola bilər. Hətta bəhanəsiz də belə bir addım atıla bilər. Ancaq bu, hesab edə bilməyimizdir. Belə bir hadisənin baş verməməsi üçün Azərbaycan özünü hərbi gücünü davamlı artırır, Türkiyə ilə münasibətlərini daha da yaxınlaşdırır. Eyni zamanda Türk Dövlətləri Təşkilatının möhkəmlənməsi istiqamətində də zəruri addımlar atılır”.

sonra da belə, qayda bu cürdür - kəmərin təhlükəsizliyinə ərazisindən keçən ölkə təminat verir. Azərbaycan da təhlükəsizliyi təmin etmək üçün kifayət qədər imkanlara malik olan ölkə olduğu üçün bu kəmərin çəkilməsinə razılıq verəcəksə, təbii ki, onun təhlükəsizliyinə də qərantıya

verəcək. Buna görə də hətta kəmərin çəkilməyəcəksə, İranın və Rusiyanın kəməri qorumaq üçün qüvvə göndərməsi praktik şəkildə mümkünsüzdür. Bu müdaxilənin heç bir hüquqi əsasını tapmaq olmaz”.

Etibar SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”

Aktauda AZAL-a məxsus sərnəşin təyyarəsinin qəzaya uğramasından bu gün bir ay ötür. Hadisə dekabrın 25-də olub. Artıq təyyarənin “qara qutu”ları da oxunub. Qazaxıstanın Nəqliyyat Nazirliyi faciə ilə bağlı ilkin hesabatın bir ay ərzində açıqlanacağını bildirmişdi. Aktau yaxınlığında baş verən təyyarə qəzası ilə bağlı təhqiqatın ilkin nəticələri gələn həftə açıqlanacaq.

Bu barədə yanvarın 24-də Qazaxıstan Baş nazirinin müavini Kanat Bozumbayev bildirib. “Aktau yaxınlığında qəzaya uğrayan AZAL reysinin qara qutuları Braziliyada tam deşifrə edilib və Qazaxıstana qaytarılıb”, - Baş nazirin müavini Bozumbayev bildirib. Belə fikir var ki, Rusiya təyyarənin istehsalçısı olan, “qara qutu”ların oxunduğu Braziliyaya və Qazaxıstana ilkin hesabatın Rusiyaya qarşı sərt alınmaması üçün müəyyən təzyiqlər göstərib.

“Yeni Müsavat” qeyd edir ki, yanvarın 20-də baş prokuror Kamran Əliyev jurnalistlərə açıqlamasında Azərbaycan, Qazaxıstan və Rusiyada təyyarə qəzası ilə bağlı cinayət işlərinin açıldığını söyləyib. “Hazırda hər üç ölkə özünə uyğun sübutları toplayıb istintaqa təqdim edib”, - K.Əliyev vurğulayıb. Az əvvəl isə Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov deyib ki, “qara qu-

bu addım atmayıb. Kreml liderinin azərbaycanlı həmkarına zəng edərək Rusiya ərazisində baş vermiş bu hadisəyə görə üzr istəməsindən başqa addım atılmayıb. Rəsmi Moskva istintaqın yekunlaşmasını gözləyir, amma Azərbaycanın dövlət başçısı əmin-dir ki, mülki təyyarə vurulub və bu işdə əli olanlar məsuliyyətə cəlb edilməlidir. Lakin qarşı tərəfdən ört-basdır cəhdlərini görməkdəyik. Maraqlıdır, cinayət işləri nə dərəcədə bir-birini tamamlayacaq? Strateji müttəfiq olduğunu deyən Rusiya Azərbaycana qarşı bu mövqeyini nə qədər davam etdirəcək? Qəza Qazaxıstanda baş verib, təyyarə isə Azərbaycana məxsusdur. Bu halda, üç cinayət işini birləşdirilməsi mümkündürmü? Rusiya Federasiyası İstintaq Komitəsinin rəsmi nümayəndəsi Svetlana Petrenko Rusiya mediasına bildirib ki, istintaq Qroznı, Mahaçqala

Təyyarəmizin vurulması ilə bağlı mühüm gün - gəldiyimiz nöqtə

Bu gün AZAL-a aid sərnəşin təyyarəsinin Rusiyada vurulub, Aktauda qəzaya uğramasından bir ay ötür; ilkin nəticələr gələn həftə açıqlanacaq, Moskva isə ört-basdır cəhdlərini davam etdirir, hüquqşünas Bakının gözləntilərini açıqladı

(AZAL) məxsus təyyarənin qəzaya uğraması və insan tələfatı ilə bağlı bir daha başsağlığı verdim. Fəlakət yerindən dəlillər göz qabağındadır, həqiqəti dilə gətirməyə məcbur olmasa üçün Rusiyaya təzyiq göstərmək vacibdir. Biz həmçinin ikitərəfli əlaqələri və onların gələcəkdə inkişafını müzakirə etdik: gələcəkdə dövlətlər arasında ticarət dövryyəsinin artırılması, enerji sektorunda əməkdaş-

yada açılmalıdır. Sadəcə, qəza Aktauda olduğuna görə Qazaxıstan da cinayət işi başlayıb. Azərbaycan isə təbii ki, zərər çəkən tərəfdir deyə bizdə də istintaq aparılır. Biz “qara qutu”ların oxunmasını gözləyirdik. Artıq onlar Braziliyadan Qazaxıstana qaytarılıb. Hazırda ibtidadi istintaqa mane olmamaq üçün hələlik bu məlumatlar ictimaiyyətə açıqlanmır. Ancaq o demək sayılmaz ki, heç za-

“İnternetdə yayılan danışqlar “qara qutu” ilə uyğun gəlmir” - Bozumbayev

Qazaxıstan “Azərbaycan Hava Yolları”nın (AZAL) Aktau yaxınlığında qəzaya uğrayan təyyarəsinin pilotlarının Telegram kanallarında yayımlanan danışqlarını “sızma” kimi qiymətləndirmir. Yayılan informasiyalar uçuş yazıcılarının dekodlanması ilə əldə edilən məlumatlardan fərqlənir.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu mətbuat konfransında Qazaxıstan baş nazirinin müavini, insidentdən sonra yaradılmış hökumət komissiyasına rəhbərlik edən Kanat Bozumbayev deyib.

Bundan əvvəl “Baza” Telegram kanalı pilotlarla hava hərəkəti dispetçerlərinə məxsus danışqların olduğunu iddia etmişdi və bunu paylaşmışdı.

Bozumbayev qeyd edib ki, o, bu paylaşımı görüb.

“Mənə elə gəlir ki, dərc olunan mətn daha çox yerlə danışqlar aparən ölkəyə məxsus danışqlardır. Orada ekipaj üzvləri arasında heç bir söhbət eşitmədim, “qara qutu”da kapitanın, pilotların və ekipaj üzvlərinin apardığı bütün söhbətlər var və bir az daha çoxdur”, - o bildirib.

Bozumbayev qeyd edib ki, həmin materiallar istintaq qrupundan sızan məlumat deyil.

“Əgər biz bunu “qara qutular”ın stenoqramlarının sızması hesab etmirsə, niyə sızmanın mənbəyini axtarmalıyıq?

İnternetdə bir yerdə kimə nəşə dərc edib - bu o demək deyil ki, həqiqətdir. Qara qutuların içindəkilərdən böyük fərq var”, - deyə Bozumbayev bildirib.

■ **Sahana RƏHİMLİ,**
Musavat.com

tu” maraqlı məlumatlar verir və indi səslənən versiyaları təsdiqləmir. Belə çıxır ki, Rusiya sərnəşin təyyarəsinin hava hücumundan müdafiə sistemləri ilə vurduğunu etiraf etməkdən boyun qaçırır və hansı ssenari hazırlanıb. Lavrovun sözcüsü Mariya Zaxarova isə bildirib ki, Rusiya həqiqətin üzə çıxmasını istəyir. Həqiqət isə üzədir - təyyarəmiz vurulub, bu bir cinayət, enişinə icazə verilməyib, iki cinayət. Amma Rusiyanın media resursları hələ də hadisənin izində “quş sürüsü” axtarıb, pilotun guya müstəqil qərar verərək Aktauya getmək istədiyini tirajlayır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu hadisə ilə bağlı tələbi dəyişməyib - günahkarlar cəzalandırılmalı, zərər çəkənlərə təminat ödənməlidir. Amma hadisədən bir ay ötür və Rusiya heç

və Mineralniye Vodi dispetçerləri ilə qəzaya uğrayan AZAL təyyarəsinin komandiri arasında aparılan danışqları təhlil edir. “Qroznı, Mahaçqala və Mineralniye Vodi dispetçerləri ilə təyyarə komandiri arasında danışqlar təhlil edilir. Hər tərəfli aviasiya texniki ekspertizası təyin edilib. Bütün təyyarə sistemlərinin vəziyyəti, habelə maddi sübutlar öyrənilir”, - deyə o qeyd edib. Rusiyanın obyektiv istintaq apardığını gözləmək olarmı?

Yeri gəlmişkən, Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski Davosda azərbaycanlı həmkarı İlham Əliyevlə görüşdə bu hadisəyə toxunmuşdu. Ukrayna lideri daha sonra sosial media paylaşımında görüşdən videokadr yerləşdirib. “Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə görüşdə Azərbaycan Hava Yollarına

liq. Azərbaycanın Ukraynaya göstərdiyi bütün yardımı yüksək qiymətləndiririk. Təşəkkür edirəm”, - Zelenski vurğulayıb. Xatırladaq ki, Bakı-Qroznı marşrutu ilə uçan AZAL-a məxsus sərnəşin təyyarəsi ötən il dekabrın 25-də Çeçenistanda Rusiyanın hava hücumundan müdafiə sisteminin hücumuna məruz qalıb. Enişinə izin verilməyindən Qazaxıstana istiqamət alan təyyarə Aktau hava limanına yaxınlığında qəzaya uğrayıb. Qəza nəticəsində 38 nəfər həlak olub, 29 nəfər yaralanıb.

Siyasi və Hüquqi Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirovun “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, burada bir cinayət işi baş verib: “Təyyarə Azərbaycana aiddir, vurulması Rusiyada olub, qəza isə Qazaxıstanda baş verib. Əslində, cinayət işi Rusi-

man bildirilməyəcək. Məncə, istintaqın yekununda “qara qutu”larda olan informasiyalar açıqlanacaq”. Rusiyanın mövqeyinə gəlincə, hüquqşünas hesab edir ki, Azərbaycan prezidenti hər tərəfli danışmaq və tələbləri səsləndirib: “Rusiya dövlət rəhbəri üzrxahlıq etdi, amma sonrakı addımları gözləməkdəyik. Bəzi şəxslərin dindirilməsi haqda məlumat yayıldı, amma ətraflı təfərrüat açıqlanmır. Rusiyadan gözləntilərimiz qüvvədədir. Azərbaycanın ən ali şəxsi səviyyəsində mövqe bildirilib və bu, həm də xalqımızın münasibətini əks etdirir. Rusiya özünü qonşu müttəfiq sayırsa, o zaman tələbləri yerinə yetirməlidir. Burada ədalətsiz tələb yoxdur və beynəlxalq hüquqa söykənir”. X.Bəşirovun fikrincə, cinayət işinin gedişi bir çox həqiqətləri ortaya çıxaracaq:

“Məsələn, prezident dedi ki, təyyarə hava məkanına daxil olandan 5 dəqiqə sonra hava hücumundan müdafiə sistemlərinə bu məlum olub. Bəs, necə ola bilib, araşdırılmalı məsələdir. Ona görə də kimin günahı varsa, indi qəsdən edib, yaxud ehtiyatsızlıqdan cinayət törədilib, buna görə məsuliyyət daşmalıdır. Yeni qəsdən, yoxsa ehtiyatsızlıqdan bunu etməyin fərqi sadəcə, cinayətin ağırlaşdırılması ilə tövsiyə olunur”.

Hüquq müdafiəçisi Xəzər Teyyublu isə gələn həftə açıqlanacaq ilkin nəticələrin ciddi təsiri olacağını düşünür. Onun sözlərinə görə, bundan sonra müəyyən təsəvvürlər yarana-

caq və aydın fikir bildirmək mümkün olacaq: “Qazaxıstan gələn həftə ilkin nəticələri açıqlayanda Rusiyanın istintaqa təsir edib-etmədiyini təxmin edə biləcəyik. Ümid edirik ki, dost Qazaxıstan obyektiv araşdırma aparıb. Məncə, indidən bəzi məlumatlar var, sadəcə, gələn həftə daha dolğun informasiya verilməsini istəyirlər. Bizim üçün heç bir sirr qalmayıb - təyyarəmizi vurublar, indi günahkarlar cəzasını çəksin, Rusiya kompensasiya ödəsin. Azərbaycan qeyri-adi tələb irəli sürməyib. Ona görə də gələn həftəni gözləmək lazımdır”.

■ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanla Ermənistan arasında hərtərəfli, iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulmasına və səfirliklərin açılmasına gətirəcək sülh müqaviləsi imzalanmayınca, bölgədə müharibə riski qalacaq. Təəssüf ki, rəsmi İrəvan iki xalq arasında düşmənçilik səhifəsinin bağlanması yönündə gərəkləri etmir.

Qiymətli zaman isə gedir. Xəbər verildiyi kimi, 2025-ci il yanvarın 10-da Avropa İttifaqının (Aİ) xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi Kaya Kallasın mətbuat xidməti Brüsselin Aİ-nin Ermənistanadakı missiyasının müddətini uzatmaq niyyətində olduğunu açıqlayıb. 27 yanvar tarixində kəşfiyyət missiyasının mandatının daha 2 il müddətinə uzadılacağı gözlənilir. Prinsipial qərar artıq qəbul edilib.

Lakin məsələ bununla bitmir. Məsələ ondadır ki, Brüsseldə bu missiyanın tək cə kəşfiyyət funksiyalarının kifayət etmədiyi qənaətinə gəlinib və buna görə də ona hərbi funksionalıq əlavə edilməli olduğu düşünülüb. Bildirilir ki, missiyanın mandatının genişləndirilməsi yalnız kəşfiyyət xarakterli deyil, tamhüquqlu hərbi nümayəndəliyə çevrilməsinə səbəb ola biləcək yeni elementləri əhatə

Bu arada Britaniya hökuməti Azərbaycanla davam edən gərginliyə görə öz vətəndaşlarını Ermənistanın sərhədyanı ərazilərinə səfərdən çəkinməyə çağırıb. Həsabatda Ermənistan-Azərbaycan sərhədinin bağlı qaldığı qeyd edilir və bütün şərq sərhədindən 5 km məsafədə hər hansı səyahətdən çəkinmək tövsiyə olunur. "Buna səbəb iki ölkə arasındakı münacişədir. Bu ərazilərdə konsul dəstəyi son dərəcə məhduddur", - müraciətdə deyilir. Britaniya hakimiyyəti yolun Tavuş bölgəsindəki İcəvan-No yembəryan hissəsini də ziyyət üçün təhlükəli hesab edir. Həmçinin qeyd edilir ki, İrəvanla İstanbul arasında aviareyslərin olmasına baxmayaraq, Ermənistan-Türkiyə sərhədi bağlı qalır. Aydındır ki, belə bir müraciət Britaniya xüsusi xidmət orqanlarının tövsiyəsi olmadan ortaya çıxma bilməzdi. Hərçənd Ermənistan Xarici Kəşfiyyət Xidməti-

İrəvanın sərhəddə odla oyunu - sülh 2 il yubana bilər

Ermənistan sərhəddə hərbi eskalasiya risklərini özündə saxlayan addımları sürətləndirir - AB missiyasının qalma müddətini uzatmaq bunun bir hissəsidir: yanvarın 27-də bu qərar verilməklə gərginlik artacaq və avropalı kəşfiyyətçilər İranla sərhədə yerləşəcək - Brüssel regionu qarışıdır

planlaşdırılır, o cümlədən missiya tək cə kəşfiyyət missiyası olmayacaq, həm də tam bir hərbi nümayəndəlik olmağa çalışacaq. Qeyd edək ki, onların bölmələrinin sərhədin Ermənistan-Türkiyə və Ermənistan-İran hissələrində yerləşdirilməsi planlaşdırılır", - materialda qeyd olunur.

tün nailiyyətlər ikitərəfli danışıqlara aiddir. Keçmiş həmsədr ölkələr müdaxilə etməyində nəticə əldə etmək olur. Artıq xüsusi nümayəndələr də yoxdur. Yəqindədir, Rusiya Xovayevi, ABŞ öz adını təyin etmişdi, Al Toivo Klaarı bölgəyə tez-tez göndərirdi. İndi fərqlə baxın, onlar neçə vaxtdır gəlmirlər, fayda-

Paşinyan ABŞ-a niyə gedir? - Trampa görüş planı

Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyanın fevralın əvvəlində ABŞ-a səfəri planlaşdırılır. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, Ermənistan hökuməti məlumat yayıb. "Fevralın əvvəlində Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyanın ABŞ-a səfəri planlaşdırılır. Baş nazir 5-ci illik Beynəlxalq Dini Etibar Azadlığı Sammitində, həmçinin "Milli Namaz Səhər yeməyi"ndə iştirak edəcək", - məlumatda bildirilib.

Qeyd edək ki, bundan öncə erməni mediası Nikol Paşinyanın ABŞ-a səfəri və Trampa görüşə razılıq alması üçün XİN başçısı Ararat Mirzoyana göstəriş verdiyini yazmışdı. İddia edilirdi ki, Mirzoyan bunu artıq vəzifəsini təhvil verən dövlət katibi Entoni Blinkenden xahiş edib və sonuncu bu görüşü təşkil edəcəyinə söz verib. Buna baxmayaraq, Paşinyanın ABŞ-a səfəri çərçivəsində hansısa rəsmi görüş keçirəcəyi haqda Ermənistan hökumətinin məlumatında heç nə deyilmir.

□ **EMİL,**
"Yeni Müsavat"

edəcək. Missiyanın mövcud kəşfiyyət infrastrukturunu (yalnız binokllar deyil, həm də Azərbaycan istiqamətinə baxmaq üçün istifadə olunan kameralar) ilə yanaşı, müvafiq avadanlıqlar və xüsusi texnikanın, o cümlədən hərbi nəqliyyat vasitələrinin tətbiqi də nəzərdə tutulur. Həmçinin avromissiya üzvlərinə silah daşımağa icazə veriləcək. Xatırladaq ki, Ermənistanla sülh müqaviləsinin razılaşdırılmayan iki bəndindən biri məhz sərhəddən üçüncü ölkənin və ya qüvvənin birləşmələrinin çıxarılması ilə bağlıdır. Göründüyü kimi, İrəvan AB missiyasını nəinki öz ərazisindən çıxarmağa hazırlaşmır, əksinə onun daha iki il uzadılması və faktiki hərbi bazaya çevrilməsinə razılıq verib. Bu isə sülh sənədinin azı iki il yubadılması deməkdir - özünün bütün riskləri ilə birgə.

nin hesabatında deyilir ki, 2025-ci ildə Ermənistanla Azərbaycan arasında genişmiqyaslı müharibə ehtimalı yüksək deyil. Qurum müxtəlif faktlar, məlumatlar və hadisələrin təhlilinə əsaslanaraq, bu qənaətə gəldiyini bildirib. Bütün bunların fonunda, Ermənistan odla oyunu nəyə gətirə bilər, sülh müqaviləsi daha neçə il yubanacaq?

Caliber.az-a etibarlı mənbələrdən daxil olan məlumatda bildirilir ki, yanvarın 27-də casus missiyasının mandatının daha iki il müddətinə uzadılması gözlənilir. Əsas qərar artıq verilib. "Brüsseldə, görünür, qərara gəliblər ki, bu missiyanın yalnız kəşfiyyət funksiyaları kifayət etməyəcək və ona görə də ona hərbi funksiyalar da vermək lazımdır. Daxil olan məlumatlardan aydın şəkildə görünür ki, ona görə avrocassusların mandatını genişləndirmək

"Paşinyan seçkilərin nəticələrinə qədər sülh sənədinin bağlanmasını yubatmaq istərdi" - Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Ehtiram Mehdiyev "Yeni Müsavat"ın sualına cavabında belə qeyd etdi. Onun sözlərinə görə, sülh sazişi delimitasiya prosesi ilə sinxronluq təşkil edir: "Əgər sərhədlərin dəqiqləşməsinə də töhfə verər. Hazırda İran sərhədlərinə doğru bir iş aparılır. Ümumilikdə Bakı ikitərəfli danışıqlar aparır: sülh sənədi və sərhəd müəyyənləşməsi. İkincisi, ağır gedir, amma gedir. Sülh mətnində isə iki bənd qalıb. Əlqərəz, deyilən məsələlər həllini tapsa da, Ermənistan ərazi iddialarına son qoymağı Konstitusiyada təsdiqləməlidir".

Partiya rəsmisi ümid edir ki, vasitəçisiz davam edən bu danışıqlar yekun sülh müqaviləsi ilə nəticələncək: "Bü-

şü göz qabağındadır. Deməli, əngəl olmasınlar, biz İrəvanla təkbətək danışa bilirik. Haçan ki onlar qarışıb, onda proses alınmayıb. Elə ki moderator-suz müzakirələr aparılıb, o halda tərəflər irəliyə doğru addım atıblar. Bu mənada, əsas prinsip vasitəçiləri yaxın buraxmamaqdır. Sonrakı mərhələ isə Ermənistan iqtidarını sülhə məcbur etməkdir. Amma yekun sənəd 2026-dan sonraya çəkə bilər. Çünki Paşinyan kritik seçkini keçməlidir. Bu təhlükəni adlandıran sonra sülh danışıqlarında daha rahat iştirak edə biləcəyini hesablayıb. Amma avropalı "casus"ların bölgəyə gətirilməsi və say artımı gərginliyə səbəb olacaq".

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlının sözlərinə görə, tərəflərin sülh sazişində razılaşmadan təcridən uzaqlaşdığı müşahidə edildiyi vaxt, sərhəd razılaşmasının əldə edil-

məsi maraqlıdır: "Ermənistan bu razılaşma ilə şimaldan cənuba qədər uzanan bütöv sərhədin delimitasiyasında Qazax-Tavuş istiqamətinin müəyyən edilməsində tətbiq edilən prinsipin (Alma-Ata Bəyannaməsinə istinad) əsas götürülməsinə çalışır: bununla SSRİ dövründə ermənilərə bağışlanan ərazilər üzərində legitimlik qazanmağa, eləcə də Azərbaycan ordusunun strateji yüksəkliklərdən geri çəkilməsinə nail ola biləcəklərinə ümid edirlər (cari dövr üçün əsas istəkləri 2022-ci ilin sentyabr döyüşlərində ordumuzun İstisu (Cermuk) istiqamətində nəzarəti götürdüyü yüksəkliklərdən çəkilməsidir); razılaşmada delimitasiya prinsipi əksini tapmadığı üçün Alma-Ata Bəyannaməsinə istinadən edilən 19 aprel 2024-cü il sənədi aktual olaraq qalır".

Təhlilçinin fikrincə, global dəyişikliklər, xüsusilə Trampın hakimiyyətə qayıdışı Cənubi Qafqazdakı hadisələrin də inkişafına təsir edəcək və Bakı-İrəvan danışıqları bu prosesdə əsas "siyasi döngə" rolunu saxlayacaq: "Regionda toqquşan maraqlar güc mərkəzlərinin Azərbaycan-Ermənistan problemlərindən bölgəyə "müdaxilə" üçün yararlanma biləcəyi gözləntisini də önə çıxarır və istisna deyil ki, xüsusilə Qərb qüvvələri sərhəd məsələsini - "Ermənistan ərazisinə müdaxilə" iddialarını istifadə edə bilər; bu kontekstdə şimaldan cənuba doğru delimitasiyanın aparılması ilə bağlı məsələ maraqlı oyunçuların "sərhəddən giriş" imkanlarını neytrallaşdırmağa imkan verir".

□ **EMİL SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Girov götürən girov

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Deyir, şagird dükandan oğurluq edib, üstü açılıb, satıcı və müdir onu girov götürüblər, anası gəlib cərimə ödəyəne qədər buraxmayıblar. Ana bu haqda xəbər yayıb, dükan xəbəri inkar edir, biz də qalmışq ortalıqda, bilmirik kimə inanaq.

Ölkəmizdə oğurluğa, ümumiyyətlə, hər hansı pis və ya yaxşı əmələ görə insanları, o cümlədən uşaq-muşaqları girov götürmək hadisəsinə rast gəlinmişdirmi? İnandırıcı deyil. Bizdə hamı lazım gələndə özü özünü, könüllü şəkildə təslim edir. Əlaqədar orqanlara minnətdarlıq şərtiylə. Hətta mən bir dəfə bu tip sosiopsixoloji halları araşdıraraq belə qərara gəldim ki, hazırda biz təxminən İsveçin Stokholm şəhərindəki kimi həyat yaşamaqdayıq. Stokholm sindromunu davamlı yaşadığımız üçün. Bu sindrom nə deməkdir, ta açmasını yazmıram, bilənlər bilməyənlərə neql eləsin.

Hərçənd, bunun mənasını bilməyə böyük ehtiyac yoxdur, əgər indiyə qədər yaşamırsansa, bundan sonra nəyinə gərəkdir? Həyatda belə lazımsız, mənasız biliklər çoxdur.

Məsələn, mən bu yaxında öyrənmişəm ki, 1 damcı nöyüt 25 litr suyu yararsız hala salır. Burnu siləndə orda təzyiq 8800 paskal olurmuş. Fil isə tullana bilməyən yeganə məməlidir.

Təsəvvür elə. Mən bunları bilmədən indiyə qədər niyə, nə üçün yaşamışam, anlamıram. Sağ qalmağımın özü möcüzədir. Artıq burnumuza yavaş silməliyik. Hələ nefti demirəm. Sən mənə neft buruğu ver, gör nə qədər təmiz su alıram. Şərləmək asandır, iqtisadiyyatımız neft əsasında inkişaf etmişdir.

Qaldı fillər, yaxşı pul versən onlar da tullanar. 20 il qabaq Bakı heyvanat bağçasında bir aslan var idi, o qədər ac saxlamışdıq, "Allah, Allah" deyə yalvarırdı. Bütün dünyaya sorağı yayılmışdı, Çeçenistandan, Ərəbistandan, İndoneziyadan, Hindistanın əyalətlərindən camaat aslanı ziyarətə gəlirdi. Qəfəsə parça bağlayıb niyyət tuturdular - gözümlə görmüşəm. Neçə sonsuz qadın həmin aslanı nəzir verib uşağa qaldı. Mollalar dövlət təminatına (DÖT) götürülüb "NazLifan" avtomobili ilə təchiz olunandan sonra aslan "Allah" deyə nəriləməyi dayandırdı, hökumət isə heyvanat bağçasını evrəremont elədi.

Heç bilmirəm nədən gəlib bu yerə çıxdıq. Dükanda uşağın girov götürülməsi, Girovlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin hadisəyə müdaxiləsindən sonra azadlığa çıxasından bəhs edirdim. Sözləşmə, mənə maraqlıdır, görəsən hansısa dükanlar şəbəkəsi oğrunu girov götürsə, onu başqa dükanlar şəbəkəsindəki müvafiq girovla dəyişdirmək olarmı? Hüquq buna nə deyir? Tanınmış vəkllərimizdən açıqlama gözləyirəm.

Kimə inanmalıyıq? Ana, uşaq, satıcı, müdir - kim haqlıdır? Həqiqət harda gizənmişdir? Yapon yazıçı Akutaqava Rünoskenin "Cəngəllikdə" adlı məşhur hekayəsi var. Hekayədə meşədə bir nəfər öldürülür. Məhkəmə qurulur. Qatil, şahid, qurbanın övrəti... Hər bir versiya danışır. Hətta hakim məcbur olur, axırda qurbanın ruhunu o dünyadan çağırırlar, bu da tamam başqa, dördüncü versiyanı irəli sürür. Belə məlum olur ki, həqiqət ən azı dörd dənədir. Fısıqlıq söhbətdir. "Onsuz da həqiqət yoxdur" deyəni ilə yaşayan xalqımız bu hekayəni dərsləyə salmalıdır.

Ancaq mən hadisəyə başqa yöndən yanaşmağın tərəfdarıyam. Həmin dükanlar şəbəkəsində kassir-satıcının maaşı 400 manatdır. Hələ bunu da minimum əmək haqqı qanununa son yenilik üzündən, məcburən artırılıblar, keçən il hətta 300-350 manat alırdılar. Sutkaya böləndə gündəlik 13 manat edir. Bu, nə deməkdir, bilirsinizmi? Bu, insanı kölə, qul kimi, bir qarın yeməyə səhərdən axşama işlətmək, zülm etməkdir. O gənclər də elə məktəbi təzə bitirib, işsizlik üzündən qul kimi işləməyə məcburdurlar.

O satıcı-kassirlər də girovdur, bilirsiniz. Uşağın anası "500 manat maaş alıram, dükan məndən 700 manat pul istədi, verə bilmədim" deyib. Bu maaşa çalışan da girovdur. Girovun uşağı girovun iş yerindən oğurluq edib girov götürülüb. Belə.

Donald Trampın prezidentliyə başlamasından sonra etdiyi ilk təşəbbüslər hökumətin fəaliyyətində ciddi xaos səbəb olub.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə "The Wall Street Journal" məlumat yayıb.

Mənbələr bildirir ki, yeni prezidentin vəzifəyə başlamasından sonra müəyyən "pozuntular" adətən normal haldır. Lakin bu dəfə əvvəlki və yeni administrasiyaların gündəmləri arasında olan kəskin fərqlər səbəbindən "xaos həddindən artıq dərəcədə ekstremal" olub. Bunun nəticəsində hökumətin hətta adi rutin əməliyyatlarının belə yavaşladığı qeyd edilir.

Eyni zamanda "The New York Times"-in məlumatına görə, Tramp tərəfindən imzalanmış sərəncamların icrası ABŞ-da təxminən 50 min federal məmurların işdən çıxarılmasına səbəb ola bilər.

Trampın ilk təşəbbüsləri ABŞ hökumətində "xaos" yaratdı

Analitiklər hesab edirlər ki, bu cür kəskin addımlar ölkənin idarəetmə sisteminə uzunmüddətli təsirlər

səbəb ola bilər və ABŞ-ın daxili siyasətində ciddi dəyişikliklər yaradacaq. Hökumətin yeni admi-

nistrasiyaya uyğunlaşması isə müəyyən vaxt tələb edəcək.

□ Musavat.com

Putin ABŞ prezidenti ilə əlaqə qurmağa hazırdır

Rusiya prezidenti Vladimir Putin ABŞ prezidenti Donald Tramp ilə əlaqə qurmağa hazırdır. Kremlin sözcüsü Dmitri Peskovun sözlərinə görə, qarşı tərəfdən siqnallar gözləyir və danışıq baş tutarsa, ictimaiyyətə məlumat veriləcək.

Slovakiya Kiyevin süqutunu istəyir

ABŞ prezidenti Donald Tramp Kiyevi dəstəkləməkdən imtina edərsə, Bratislava Avropa İttifaqının Ukraynaya hərbi yar-

dım yükünü öz üzərinə götürməsinə icazə verməyəcək.

Musavat.com xarici mediaya istinadla xəbər verir ki,

bu barədə TASR agentliyinə müsahibəsində Slovakiyanın xarici və Avropa işləri naziri Yuray Blonar bildirib.

"Gəlin onun (Trampın) bu münasibətinin həlli üçün plan təqdim etməsini gözləyək. Biz bu işdə iştirak etməyə hazırıq. Avropa İttifaqının bəzi ölkələri Ukraynaya hərbi dəstək verməyə davam etmək qərarına gəlsələr, bu onların işidir, lakin biz Avropa İttifaqının bunu öz üzərinə götürməsinə imkan verməkdən imtina edirik", - Slovakiya diplomatiyasının rəhbəri Trampın dövründə Kiyevə dəstəyin dayandırılması perspektivlərini şərh edib.

Qeyd edək ki, Macarıstan və Slovakiya artıq açıq şəkildə Kiyevin Moskvaya təslim olmasına çalışır, Al-nin Ukraynaya göstərilən maddi və hərbi yardımlarını sabotaj edirlər.

□ Musavat.com

"Türk qövsünün tamamlanması, Türkiyənin Xəzər dənizinə çatması və vahid türk birliyi yaratması qəbul edilməzdir". Bunu rusiyalı türkoqob politoloq Mixail Aleksandrov erməni mediasına müsahibəsində deyib (Axar.az).

"Rusiyada bir çox insan bütün bunları başa düşmür", - o bildirib.

Aleksandrov qeyd edib ki, Ukraynada hərbi əməliyyatlar Rusiyanın əl-qolunu bağlayıb: "Ukraynadakı münaqişə başa çatdıqdan sonra Moskvanın diqqəti Cənubi Qafqaza yönələcək".

O həmçinin Rusiyanın Abxaziya və Cənubi Osetiyadakı hərbi bazalarının əhəmiyyətinə baxmayaraq, Ermənistandakı bazanın daha vacib olduğunu vurğulayıb.

Türk dövlətləri arasında siyasi-iqtisadi, son vaxtlar isə hərbi integrasiyanın güclənməsi Rusiyada niyə təlaş yaradıb? Doğrudanmı Ukraynadakı münaqişə başa çatdıqdan sonra Moskvanın diqqəti Cənubi Qafqaza yönələcək? O halda Rusiyanın əsas diqqət mərkəzində hansı məsələ olacaq?

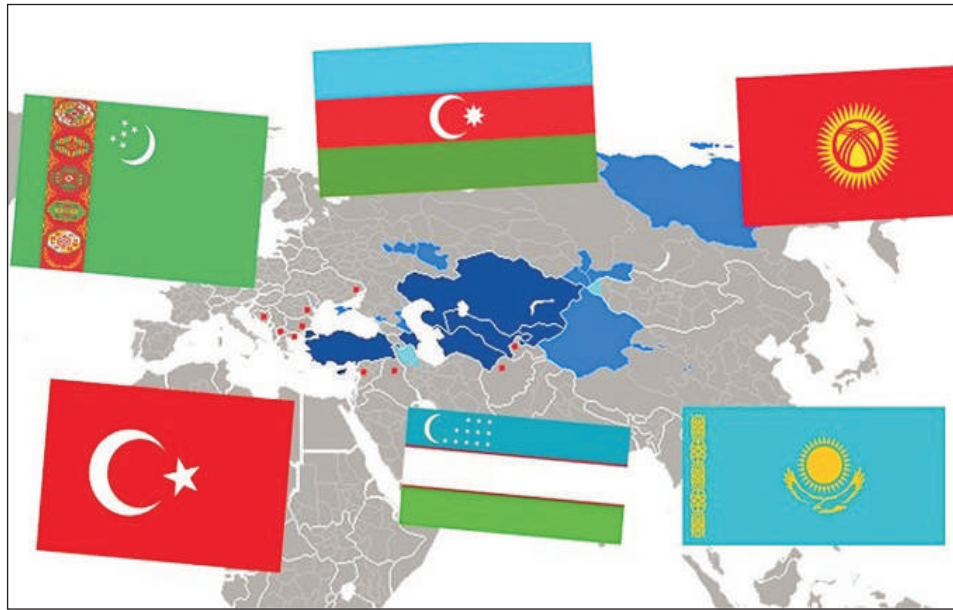
Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə şərhçi Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında qeyd etdi ki, Avrasiya məkanında Böyük Turanın yaradılması cəhdləri şimalda və qərbdə çoxlarının yuxusuna haram qatır: "Son illər bu birliyə daxil olacaq ölkələr arasında münasibətlərin dərinləşməsi və bu ölkələrin xalqları arasında baş verən qaradaşlaşma prosesləri türkü özünə əzəli düşmən bilənləri ciddi narahat edir. Lakin bu gün dünyada elə proseslər gedir ki, onları qarşısını almaq və ya onları müxtəlif yollarla əngəlləmək mümkün deyil. Bu sərəya Turan Birliyinin yaradılması da daxildir.

ABŞ-ın yeni prezidenti Donald Tramp dünya düzenini yerindən oynadacaq layihələrə imza atmaq niyyətindədir. Kanadanı, Qrelandiyanı ABŞ-a birləşdirmək, Panama kanalını ABŞ-ın mülkiyyətinə qaytarmaq qədər öncə heç kimin ağlına gəlməyən gedşlər nə deməkdir? Əgər ABŞ Panama kanalını geri istəyirsə, bu Azərbaycan üçün yaxşı bir nümunədir. Yeni belə nümunəyə söykənilən nədən biz Zəngəzuru və ya ən azından Mehri dəhlizini geri istəməyək? Axı həm Zəngəzur, həm də Mehri vaxtı ilə Sovetlər Birliyinin başında dayanan başsızların haqsız, ədalətsiz və əsassız qərarları ilə Ermənistanı birləşdirilmişdi. Özü də bu addımlar Ermənistan adlı bir dövlət yaradıldıqdan bir xeyli sonra atılıb.

Bu gün Tramp Kanadanı ABŞ-a birləşdirməklə həm də Alyaska ştatı ilə ABŞ arasında quru yolu bərpa etmək istəyir. Bəs biz nədən Azərbaycanla onun ayrılmaz bir parçası olan Naxçıvan arasında quru yolun bərpa edilməsi

Rusiyanın "Türk qövsü" qorxusu - Kremlin Qafqaz planı

Fikrət Yusifov: "Bu birliyin yaranmasını Avropa, Rusiya, İran istəməsə də, ABŞ istəyir"
Azər Hüseynov: "Tramp dönəmində Amerika Cənubi Qafqazda yeni münaqişə ocağında qətiyyətlə maraqlı olmayacaq"

məqsədilə ən azından Mehri dəhlizi üzərində öz haqqımızı bərpa etməyək?

Dünya dəyişir. Bu gün Turan birliyi coşub daşan dağ seli kimi kükrəməkdədir və bir gün bu sel öz işini məharətlə görəcekdir - bütün yollar buna aparır... Bu birliyin yaranmasını Avropa, Rusiya, İran nə qədər istəmişsə, Amerika Birləşmiş Ştatları bir o qədər onun yaradılmasını istəyir. ABŞ-a Avrasiya məkanında anti-Çin güclər lazımdır. Turan bu sırada ən yaxşı müttəfiq ola bilər. Nəzərdən qaçırmayaraq ki, Çinin ərazisində həm də 35-40 milyona qədər uyğur türkləri yaşayır".

AĞ Partiya başqanının müşaviri, siyasi şərhçi Azər Hüseynov hesab edir ki, Azərbaycanın jestini Rusiya nəinki qiymətləndirir, əksinə, xoşagəlməyən fikirlər səsləndirilir: "Azərbaycan həmişə bütün qonşularla, o cümlədən Rusiya ilə qarşılıqlı hörmət əsasında əlaqələrin qorunması və inkişafında maraqlı olub. Bakı, bu prinsipə əsaslanaraq regionda sabitliyin və əməkdaşlığın təmin olunmasını prioritet kimi görür. Xüsusilə, enerji dəhlizləri və nəqliyyat layihələrində iştirak edərək Azərbaycan, həm regional, həm də global miqyasda faydalı əməkdaşlıqlar qurmağa çalışır. Lakin Rusiyada bəzi qüvvələr Azərbaycanın bu mövqeyinə qarşı çıxaraq, onu regionda bir təhdid kimi göstərməyə çalışır. Bu qüvvələr erməni təbliğatının təsiri altında Azərbaycanın müstəqil siyasət yürütməsini öz maraqlarına təhlükə kimi qəbul edirlər. Aleksandrovun bu fi-

kirləri də sübut edir ki, Rusiyanın bəzi dairələrində erməni təbliğatının və türkoqob ideologiyaların güclü təsiri müşahidə olunur. Bu ideologiyaların mütənasibləri Kremlin qərarlarının formalaşmasına təsir göstərərək Türkiyə və türk dövlətlərinə qarşı siyasətdə daha aqressiv mövqenin yaranmasını istəyirlər. Hər halda, Rusiyanın özündə məsələlərə soyuqqanlı yanaşan, Azərbaycanın bölgədəki və dünyadakı əhəmiyyətini anlayan kəsimlər çalışmalıdır ki, mərkəzi hakimiyyət bu fikirlərin təsirinə düşməsin. Ermənilər, Rusiyanın diqqətini Cənubi Qafqazda Türkiyənin "təhlükəsi"ne yönəltməyə çalışırlar. Rusiyanın ermənilərə, onların təbliğatından doğan fikirlərə etibar etməməsi lazımdır. Ən azından ona görə ki, Ermənistan son illər yürütdüyü siyasət ilə Rusiyanın bölgədəki bütün maraqlarını vurmaqda davam edir. Azərbaycan isə bunun əksinə Rusiya bütün dünya tərəfindən təcrid olduğu bir vaxtda Rusiyaya qonşuluq əli uzatdı. Rusiya ilə münasibətlərə Qərbin gözü ilə deyil, öz milli maraqları və qarşılıqlı fayda nöqtəyi nəzərindən baxdı. Belə bir məqamda, Azərbaycanın bu jesti qiymətləndirilməli idi. Lakin bu tipli çıxışlar məsələləri mürəkkəbləşdirir. Məsələləri mürəkkəbləşdirmək istəyən bu qüvvələrə görə türk dövlətləri arasında həm siyasi, həm də iqtisadi birliyin güclənməsi, xüsusilə, bu prosesdə Türkiyənin aktiv rolu, Rusiyanın regiondakı strateji maraqlarına birbaşa təhdid kimi dəyərləndirilir.

Bunun bir neçə əsas səbəbi var. Türkiyənin Xəzər dənizinə çıxış əldə etməsi və Türk dünyasını birləşdirən dəhlizlərin yaradılması, Rusiyanın Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqazda təsir imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər. Xüsusilə, Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə Türkiyənin Azərbaycan və digər Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə quru bağlantısının təmin edilməsi, Rusiyanın regiondakı təsir dairəsini daralda bilər. Daha sonra Türk dövlətləri arasında iqtisadi integrasiya, enerji dəhlizlərinin formalaşması və nəqliyyat əlaqələrinin güclənməsi Rusiyanın enerji ixracından əldə etdiyi gəlirləri və iqtisadi dominantlığını təhlükə altına sala bilər. Məsələn, Azərbaycan qazının Avropa bazarına Türkiyə üzərindən nəqli Rusiya üçün rəqabət yaradan mühüm bir faktor kimi çıxış edir. Həmçinin Türkiyənin NATO üzvü olması və Azərbaycanla hərbi əməkdaşlığı genişləndirməsi, Türk dövlətləri arasında hərbi ittifaqın güclənməsinə gətirib çıxarır. Bu proses Rusiyanın Cənubi Qafqazda və Mərkəzi Asiyada hərbi üstünlüyünü azalda bilər. Təəssüf ki, bir sıra dairələr hələ də bu militarist yanaşmadan xilas ola bilməyiblər".

Siyasi şərhçi fikirlərinə bu cür davam etdi: "Azərbaycan və Türkiyənin siyasi, hərbi əməkdaşlığı, silahlı qüvvələrinin inkişaf səviyyəsi onu göstərir ki, artıq bölgədə silah gücü ilə danışmaq olmaz. Tam əksinə, siyasi dialoq formatında danışmaq lazımdır. Azərbaycan səbirle, təmkinle 30 il

ərzində texnoloji cəhətdən bölgənin ən mütəhərrik və güclü ordusunu qurmuş və onu döyüş meydanında göstərmişdir. Artıq bölgədə hərbi üstünlük dəngələri dəyişib.

Ola bilər Rusiyada bəzi dairələr Bayden dövrünün arxada qaldığını düşünürlər. Yeni Bayden təhlükəsi daha gətirdi. Bayden administrasiyası dövründə Türkiyə və Azərbaycan müstəqil xarici siyasət yürüdü. ABŞ-ın təzyiqlərinə baxmayaraq, Türkiyə Rusiya ilə enerji, hərbi və ticarət sahələrində əlaqələrini davam etdirib. Azərbaycan isə qarşılıqlı fayda prinsipləri nə əsaslanaraq, qonşuları ilə, o cümlədən Rusiya ilə əməkdaşlıq etməyə çalışıb. Bu yanaşma, Rusiya üçün strateji əhəmiyyətə malik olub, çünki Kremlin iqtisadi sanksiyalar və Ukrayna müharibəsi kimi problemlər fonunda Türkiyə və Azərbaycanla əlaqələrə ehtiyac duyub. Hazırda bəzi dairələr düşüncə bilər ki, Trampdan sonra Türkiyə və Azərbaycana ehtiyac azalacaq. Lakin bu yanaşma strateji baxımdan doğru deyil. Türkiyə NATO çərçivəsində ABŞ-ın əsas tərəfdaşlarından biridir və xüsusilə, Yaxın Şərqdə Vaşinqtonun siyasi tərəfdaşdır. Eyni zamanda, Azərbaycan enerji təhlükəsizliyi və Cənub Qaz Dəhlizi layihəsi ilə Avropa üçün əsas tərəfdaş olaraq qalır. Azər-

baycanın Türkiyə ilə yaxın strateji ittifaqı isə regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin olunmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Donald Trampın birinci prezidentlik dövründə Azərbaycanın strateji əhəmiyyəti yüksək dəyərləndirilib. Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinə dəstək və Azərbaycanın geosiyasi rolu ilə bağlı atılan addımlar bunu bir daha təsdiq edir. Tramp administrasiyası Azərbaycanın regiondakı rolunu və Türkiyə ilə tərəfdaşlığını diqqət mərkəzində saxlayaraq, bu əməkdaşlığı möhkəmləndirmək üçün addımlar atıb. Yeni dünya düzenində Türkiyə və Azərbaycanın əhəmiyyəti daha da artmaqdadır. Enerji təhlükəsizliyi, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı və regionda geosiyasi balansın qorunması baxımından bu iki dövlət mühüm oyunçuya çevrilib. Ona görə də Rusiya öz strategiyasında pragmatik yanaşma tətbiq etməli, Türkiyə və Azərbaycanla əməkdaşlığı gücləndirməyi prioritet hesab etməlidir. Çünki bu iki dövlətlə əməkdaşlıq etmədən regionda sabitlik və maraqların təmin edilməsi qeyri-mümkün olacaqdır. O ki qaldı Ukraynadan sonra Rusiyanın Cənubi Qafqaza yönələcəyinə, Tramp dönəmində ABŞ Cənubi Qafqazda yeni münaqişə ocağında qətiyyətlə maraqlı olmayacaqdır. Çünki Tramp iş adamıdır, iqtisadi layihələrin əhəmiyyətini anlayır. Belə bir ortamda Rusiyanın Cənubi Qafqazda hərbi eskalasiyaya gedəcəyi də inandırıcı görünmür. Çünki Rusiyanın özü də Ukraynada xeyli resurs itirdi. Rusiya Ukraynada sabit status-kvodan maraqlarını təmin etməyə, yəni orada möhkəmlənməyə çalışacaqdır. Təbii ki, bunlar ehtimaldır".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Yaponiya Rusiya ilə sülh müqaviləsi bağlamaq niyyətindədir

Yaponiya Rusiya ilə sülh müqaviləsi bağlamaq niyyətindədir. APA "Japan News"a istinadən xəbər verir ki, bunu Yaponiyanın Baş naziri Şigeru İşiba deyib.

"Yaponiya-Rusiya münasibətləri çətin vəziyyətdədir, lakin ölkəmiz ərazi probleminin həlli və sülh müqaviləsinin bağlanması istiqamətində öz kursunu davam etdirəcək", - o vurğulayıb.

Baş nazir 2024-cü ildə də Yaponiya hökumətinin Rusiya ilə sülh müqaviləsi bağlamağa və nəhayət, "şimal əraziləri ilə bağlı problemi həll etməyə" ümid etdiyini bildirib.

2024-cü ildə Azərbaycana 129 milyon 556 min dollar dəyərində 58 689 ton ət idxal olunub. "Yeni Müsavat" Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına istinadən xəbər verir ki, ət idxalı dəyər ifadəsilə 49,4 faiz, miqdar ifadəsilə 41 faiz artıb. 2023-cü ildə Azərbaycana 86 milyon 739 min dollar dəyərində 41 708 ton ət idxal olunmuşdu.

Dövlət Statistika Komitəsinin açıqladığı detallı statistikadan aydın olur ki, 2024-cü ilin 11 ayında Azərbaycanla döndürülmüş mal eti idxalı 2023-cü ilin eyni dövründəki 6 256,54 tondan 10215,62 tona, quş eti idxalı isə 27 178,95 tondan 37 950,97 tona qədər artıb. Statistika göstərir ki, mal eti idxalında Ukrayna öz aparıcı mövqeyini bərpa edib, əlavə olaraq Braziliyadan idxal sürətlə artır.

Rəsmi statistikadan o da aydın olur ki, 2024-cü il ərzində Azərbaycanda mal və qoyun əti davamlı olaraq artım nümayiş etdirib. Eyni proses global bazarlarda da müşahidə olunub. BMT Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatının hesablamalarına əsasən 2024-cü ilin yekununda global ət qiymətləri indeksi orta hesabla 117,2 bənd təşkil edib ki, bu, 2023-cü ildən 3,1 bənd (2,7 faiz) çoxdur.

Son illərdə Azərbaycanda ət istehsalında mühüm paya malik diri heyvan idxalında ötən il ciddi azalma qeydə alınıb. Belə ki, 2024-cü ilin yanvar-noyabrında Azərbaycana ətilik iribuynuzlu heyvan idxalı 38 milyon 19,8 min dollar dəyərle 42 902 baş, diri qoyun idxalı isə 16 milyon 594,59 min dollar dəyərle 169 579 baş təşkil edib. 2023-cü ilin eyni dövründə idxal müvafiq olaraq 49 milyon 201,87 min dollar dəyərle 77 655 baş və 24 milyon 387,89 min dollar dəyərle 314 553 baş olmuşdu. Bu isə hər iki heyvan idxalında 1,8 dəfə azalma olması deməkdir.

Diri heyvan idxalı ilə yanaşı, ölkədəki heyvan sayında da azalma davam edir. İlk məlumatlara görə 2025-ci il yanvarın 1-i vəziyyətinə ölkə üzrə 6850,2 min baş qoyun və keçi, 2459,7 min baş ıribuynuzlu mal-qara, o cümlədən 1223,1 min baş inək və camış mövcud olub. İribuynuzlu mal-qaranın 49,7 faizini inək və camışlar təşkil edib. İllik müqayisədə inək və camışların sayı 12 min baş, qoyun və keçilər 210,4 min baş azalıb.

Maraqlıdır ki, bu azalma rəsmi statistikanın et istehsalına dair göstəricilərində nəinki əksini tapmayıb, əksinə, dövlət qurumu artım qeydə alıb. DSK bildirir ki, 2024-cü il üzrə kənd təsərrüfatının ümumi məhsulunun faktiki qiymətlərlə dəyəri 12995,2 milyon manat təşkil edib ki, onun da 6 milyard 832,9 milyon manatı heyvandarlıq, 6 milyard 162,3 milyon manatı isə bitkiçilik məhsullarının payına düşüb. 2023-cü illə mü-

Ətidxalından asılılığımız artır - səbəblər, gözləntilər...

Fermerlərin bitməyən problemləri; diri heyvan idxalı ilə yanaşı, ölkədəki heyvan sayında da azalma davam edir

qayisədə kənd təsərrüfatının istehsalı 1,5 faiz, o cümlədən heyvandarlıq məhsulları üzrə 1,7 faiz, bitkiçilik məhsulları üzrə isə 1,1 faiz artıb.

Komitenin hesablaması-
na əsasən 2024-cü ildə quş
əti də daxil olmaqla diri çəki-
də 659,0 min ton ət istehsal
olunub ki, bu da 2023-cü illə
müqayisədə 1,7 faiz artım
deməkdir.

Qeyd edək ki, uzun illərdir Azərbaycanda kənd təsərrüfatı, o cümlədən heyvandarlıq dövlət tərəfindən subsidiyalasdırılır. Hər il ümumilikdə ərzaq təhlükəsizliyinin təminatı məqsədilə dövlət büdcəsindən külli miqdarda vəsait ayrılır. Cari ildə dövlət büdcəsindən kənd təsərrüfatı sahəsi üçün 1 milyard 203 milyon 805 min 845 manat ayrılması nəzərdə tutulur. Bu vəsaitlərin mühüm bir hissəsi ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasına yönəldilir. Belə ki, büdcə sənədinə əsasən 2025-ci ildə dövlət büdcəsindən Azərbaycanda ərzaq təhlükəsizliyi tədbirləri üçün 527.5 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılıb ki, bu da 2024-cü ilə müqayisədə 24,6 milyon manat və ya 4,9 faiz çoxdur. Büdcə layihəsində qeyd olunur ki, ərzaq təhlükəsizliyi tədbirləri üçün ayrılmış vəsait hesabına fermerlərə kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinin alınması

na sərf olunan xərclərin bir hissəsini kompensasiya etmək məqsədilə bitki becərilən sahənin hər hektarına görə verilən əkin, tədarükçülərə təhvil verilən bitkiçilik məhsulunun hər tonuna görə verilən məhsul, sertifikatlı 1-ci və 2-ci reproduksiya toxum və tinglərin satışına görə verilən toxum, yerli heyvanların cins tərkibinin yaxşılaşdırılması, yüksək məhsuldar genetik potensialı olan heyvanların baş sayının artırılması məqsədilə süni mayalanma yolu ilə alınan hər bir sağlamlıq buzova görə verilən heyvan, Azərbaycan Respublikasında istehsal edilib tədarükçülərə təhvil verilən yaş baramanın hər kiloqramına görə verilən barama subsidiyalarının, habelə lizinqə verilən və lizinq yolu ilə satılan texnikalara, suvarma sistemləri dəstinə və damazlıq heyvanların alınması üçün kənd təsərrüfatı istehsalçılarna dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına verilən güzəştlər, kənd təsərrüfatı sahəsində digər tədbirlərin maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Azərbaycanda kənd təsərrüfatı istehsalı dövlət tərəfindən ölkənin ərzaq bazarının idxaldan asılılıq səviyyəsinin azaldılması hədəflənərək subsidiyalasdırilsa da, uzun illərdir bu hədəfə çatılması üçün real nəticələr əldə

olunmayıb. Rəsmi ərzaq balansına əsasən 2023-cü ildə Azərbaycan buğda ilə özünü 60,4 faiz, kərə yağı ilə 64,7 faiz, kartofla 89,9 faiz, mal əti ilə 88,4 faiz, qoyun əti ilə 95 faiz, toyuq əti ilə 81,7 faiz, süd və süd məhsulları ilə 84 faiz, balıq və balıq məhsulları ilə 75,4 faiz, yumurta ilə 102,2 faiz, şəkərlə 84,4 faiz təmin edib. Bu dövr ərzində yalnız quş əti və yumurta ilə təminatda idxaldan asılılıq azalıb, yumurta istehsalı daxili tələbatdan yüksək həddə çatıb.

Hesablama Palatasının heyvandarlıq sahəsində 2021-2023-cü illər əhatə edən və damazlıq heyvandarlıq sahəsinə dövlət dəstəyinin səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsi məqsədi daşıyan nəzarət tədbirləri üzə çıxarıb ki, nəticəliliyi elmi-tədqiqatlarla təsdiqlənmədiyi halda müxtəlif cinslərə aid baş sayı 51 859 olan iribuynuzlu mələz heyvanların 62,8 faizinin fərqli cinslərdən olan heyvan toxumları ilə xotik şəkildə süni mayalandırılmasına yol verilib ki, bu da bir tərəfdən heyvan subsidiyaları üzrə ümumilikdə 3,3 milyon manat məbləğində vəsaitin nəticəsiz və səmərəsiz xərclənməsini, digər tərəfdən isə daxili nəzarətin cins tərkibinə yaxşılaşdırılmasına hədəflən-

məklə tam nəticəli təşkil edilmədiyini göstərüb: “Ölkədəki mayalana biləcək iribuynuzlu heyvanların çox az bir hissəsinin (14,6-15,8 faizinin) süni mayalanmaya cəlb edildiyi, süni mayalanma ilə doğulan buzovların sayının ölkədəki mayalana bilən müvafiq heyvanlara nisbətinin hər 100 iribuynuzlu heyvana qarşı orta hesabla 8,8-ə bərabər olduğu və doğulan buzovların təxminən 50,0 faizinin erkək olmaqla qısa müddətli bəslənmə dövründən sonra ət istehsalı üçün kəsimə getdiyi şəraitdə süni mayalanmanın faktiki əhatəliliyi ilə ölkə üzrə heyvandarlıqda cins tərkibinin yaxşılaşdırılması (optimalaşdırılması) üçün 20 ildən çox müddət tələb olunur ki, bu da mövcud süni mayalanma işinin (mexanizminin) bir o qədər də səmərəli və nəticəli olmadığını deməyə əsas verib.

Heyvandarlığın təbii (ənənəvi) yem bazasının (örüş sahələrinin) azalması ilə yanaşı yonca əkini sahələrinin becərilməsi üçün verilən əkin subidsiyasının da davamlı olaraq azalması bu sahəni təşviq etməyərək ot istehsalını azaltmaqla heyvandarlıq təsərrüfatlarının yem xərclərinin artmasına səbəb olub, nəticə etibarī ilə yem bazasının məhdudluğu şəraitində damazlıq heyvanlarını

dəyəri üzrə maliyyələşdirilmiş güzəştlərin və süni məyalanma yolu ilə doğulmuş buzovlara görə verilən subsidiyaların səmərəliliyi və nəticəliliyi mənfi təsirlərə məruz qalıb.

2019-2023-cü illəri əhatə edən məlumatlara əsasən 5 illik dövr ərzində iribuynuzlu və xırdabuynuzlu heyvanların diri halda idxalı 68,4 faiz artıb, ət halında idxalı müəyyən intervallarda olmaqla kəskin fərqlənməyib, ölkə əhalisinin sayının 200 min nəfərdən çox artımı şəraitində mal, qoyun, keçi ətinin və ət məhsullarının adambaşına düşən illik istehlakı sabit qalıb, ölkədə iri və xırda buynuzlu heyvanların sayının 11,7 faiz azalması şəraitində mal, qoyun və keçi əti istehsalı 8,3 faiz artıb ki, bu da ölkədaxili tələbatın diri halda idxal edilən heyvanların kəsimi hesabına ödənilməsi səviyyəsinin nə qədər yüksək olduğunu göstərməklə xaricdən xəstəliklərin ölkəmizdə yayılma risklərinin artması, damazlıq heyvandarlıq sahəsində irəliləyişlərə nail olunmaması və idxaldan asılılığın azaldılmamasından xəbər verir.

Dövlət dəstəyi mexanizmini tənzimləyən mövcud hüquqi aktların şərtlərinə əsasən damazlıq heyvanın dəyərinin güzəşt məbləği alıcı qismində yalnız müvafiq tələblərə cavab verən damazlıq təsərrüfatları üzrə maliyyələşdirilməli olduğu nəzərə alınmaqla zəruri maddi-texniki bazaya və praktiki veridşlərə malik olsalar belə minimum say normalarına cavab verə bilməyən mikro və kiçik fermer sahibkarların həmin dövlət dəstəyindən faydalanması imkanları tamamilə məhdudlaşdırılıb ki, bu da bir tərəfdən damazlıq heyvandarlığın regional inkişafında, digər tərəfdən regional məşğulluğun dayanıqlılığının təmin edilməsində, eləcə də heyvandarlıq məhsulları üzrə özünütəminatmə səviyyəsinin və nəticə etibarilə satış qiymətlərinin tədricən optimallaşdırılmasında səmərəliliyin və nəticəliliyin yüksəldilməsini təşviq etməyib".

Sosial medianın Azərbaycan segmentində növbəti dəfə rus dilinin ibtidai siniflərdə tədrisi ilə bağlı müzakirələr başlayıb. Bəstəkar və müğənni Murad Arif Elm və Təhsil Nazirliyinə müraciət ünvanlayıb. O, nazirliyin fəaliyyətindəki nöqsanlara diqqət çəkərək rus dili bölməsində təhsil alan uşaqların yaşadığı çətinliklərdən danışmış.

Müğənni rus bölməsinin bağlanmasının tərəfdarı olduğunu dilə gətirib: "Əgər hörmətli Elm və Təhsil Nazirliyi şagirdlərə Azərbaycan dilini öyrətmək istəyirsə, rus bölməsində Azərbaycan dili fənni olaraq gücləndirilməlidir və bu fənn həftədə 4 dəfə keçirilməlidir. İbtidai siniflər üçün rus bölməsi bağlanmalıdır və 4-cü sinfə qədər hamı ölkənin dilinə yiyələnməli, 4-cu sinifdən sonra istəyən rusca, istəyən yaponca oxumağı seçməlidir. Amma rus bölməsində Azərbaycan tarixini Azərbaycan dilində tədris etmək yalnız bir nəticə verəcək - uşaqlar tariximizi bilməyəcəklər. Bu qədər bəsit. Balalarımızı təcrübə dovşanı deyil".

Sabiq deputat Sabir Rüstəmxanlı hesab edir ki, ölkənin bütün vətəndaşları ibtidai təhsilini, hətta 8-ci sinfə kimi təhsili Azərbaycan dilində almalıdırlar. S.Rüstəmxanlı

lideyn evdə ana dilində danışdığını əsas gətirir. Evdə ana dilində, məktəbdə xarici dildə danışan uşağın düşüncəsi, təfəkkürü azərbaycanlı təfəkkürü olmayacaq. Bəlkə də xarici dildə təhsil alan uşaqlar üçün əlavə tədris vəsaitləri tapmaq daha asandır, amma son zamanlar Azərbaycanlı təhsil müəssisələrində təhsil səviyyəsi rus məktəblərininkindən daha yüksəkdir. Xarici dildə tədris aparən məktəblərin ana dilində tədris keçilən məktəblərdən guya yaxşı olduğunu demək ayıbdır.

Yalandan deyirlər ki, rus məktəblərində Azərbaycan dilini öyrədirlər, amma ana dilimizin tədris səviyyəsi çox aşağıdır".

Təhsil eksperti Kamran Əsədovun fikrincə, Azərbaycan dili və digər humanitar fənlərin dövlət dilində tədrisi milli kimliyin formalaşması, vətənpərvərlik ruhunun güc-

"İbtidai siniflər üçün rus bölməsi bağlansın" çağırışı - iki baxış

Sabir Rüstəmxanlı: "Rus məktəblərində tədrisin daha yaxşı olduğunu demək ayıbdır"

Kamran Əsədov: "Milli kimliyin qorunması üçün dilin mərkəzi rolu heç vaxt kiçildilməməlidir"

can dili və Azərbaycan ədəbiyyatı fənlərinin dövlət dilində tədrisi məcburidir. Qanunun 5-ci maddəsi göstərir ki, təhsil sistemi milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və inkişafı prinsipi üzərində qurulmalıdır. Bu, hər bir şagirdin milli dəyərləri mənimsəməsi və öz köklərinə bağlılıq hissi ilə böyüməsi üçün vacibdir. Xüsusilə, rus bölmələrində

ədəbiyyatı daha dərinləndirən mənimsəyir. Ədəbi əsərlərin orijinal dilində öyrənilməsi onların mənəvi dəyərlərini daha dəqiq anlamağa və mədəniyyətin mahiyyətini dərinləndirən dərk etməyə imkan verir. Tərcümələrdə mənə itkiləri müşahidə edildiyi halda, orijinal mətnlər üzərində iş aparmaq şagirdlərin analitik və estetik düşüncələrini

Nazir: "Yaradıcı ittifaqlarda yaş məsələsi meyar kimi götürülməməlidir"

"Yaradıcı birliklərə sədrlik məsələsində yaş amili məhdudiyyət yaratmamalıdır". Bunu APA-ya açıqlamasında mədəniyyət naziri Adil Kərimli deyib.

O bildirib ki, Mədəniyyət Nazirliyi üçün yaradıcı insanlarla ünsiyyətin qurulması vacibdir, lakin sədr seçkisi və yaş amili məsələsi hər bir yaradıcı birliyin daxili işidir: "Yaradıcı ittifaqlarda sənət və təcrübə çox önəmlidir. Buna görə yaradıcı ittifaqlarda yaş məsələsi meyar kimi götürülməməli və həmin qurumlarda təmsil edilən yaradıcı insanlar seçimlərini müstəqil şəkildə edirlər".

Nazir qeyd edib ki, həmin yaradıcı təşkilatlar Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada tanınmasında böyük rol oynayır: "Biz dövlət olaraq onların bu gücündən istifadə edirik və bundan sonra da istifadə edəcəyik".

Adil Kərimli dövlətin də yaradıcı təşkilatlara daim dəstək verdiyini vurğulayıb.

"Yeni Məsavət"ə şərhində bildirdi ki, xarici dili istənilən yaşda öyrənmək olar: "İbtidai sinifdə təhsilin yalnız ana dilində olması təklifi çox yaxşıdır, amma sayı bilinməyən xarici dilli məktəblərin fəaliyyəti davam edərsə, bunun müsbət nəticəsi olmayacaq. Hesab edirəm ki, rus, alman, yaxud başqa millətdən olanlar üçün məktəblərin açılması normaldır. Rusiyada, Türkiyədə və başqa ölkələrdə Azərbaycan dilində məktəblər var. Amma özünü Azərbaycanlı sayan bütün uşaqlar ibtidai təhsilini ana dilində almalıdırlar. Onlarla rus məktəbi varsa, azərbaycanlı məktəbdə rus dili öyrənməyən uşaqlar həmin məktəblərə yönələcəklər. Əsas problem Azərbaycanda rusdilli məktəblərin sayının çoxluğu-
dur. Bu say azalmır, əksinə, getdikcə artır. Mən bunu başa düşə bilmirəm. Bir çox va-

lendləndirilməsi və mədəni irsin qorunmasında əsas vasitəyə bəslən biridir. "Yeni Məsavət"ə açıqlamasında ekspert fikirlərini belə əsaslandırdı: "Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına görə, Azərbaycan dili dövlət dili olaraq milli birliyin təməlidir. Bu, yalnız hüquqi yanaşma deyil, eyni zamanda tarixi və mədəni zərurətdir. Təhsil sisteminə bu prinsiplərin yerinə yetirilməsi, həm şagirdlərin dövlət dilində mükəmməl biliklər əldə etməsini, həm də milli ruhun qorunmasını təmin edir. Statistik məlumatlar göstərir ki, hazırda ümumi təhsil müəssisələrində şagirdlərin 65%-dən çoxu Azərbaycan dilində təhsil alır. Bununla yanaşı, digər dillərdə təhsil alan şagirdlər üçün dövlət dilinin tədrisi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. "Təhsil haqqında" qanuna əsasən, Azərbaycan tarixi, Azərbay-

təhsil alan şagirdlərin ekseriyətinin Azərbaycanlı ailələrdən olduğu nəzərə alınarsa, bu fənlərin Azərbaycan dilində tədrisi onların dövlət dilinə olan münasibətini daha da möhkəmləndirir. Pilot layihə olaraq rus bölmələrində Azərbaycan tarixi fənninin Azərbaycan dilində tədrisi ilə bağlı həyata keçirilən proqramın nəticələri, bu yanaşmanın effektivliyini ortaya qoyub. Tədqiqatlar göstərir ki, bu cür yanaşma tətbiq edilən məktəblərdə şagirdlərin 78%-i dövlət dili üzrə göstəricilərini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıb. Eyni zamanda, şagirdlərin tarixə və milli dəyərlərə marağı artıb. Bu, yalnız dil bacarıqlarını deyil, həm də dövlətçilik düşüncəsini inkişaf etdirmək baxımından uğurlu bir addımdır. Müsbət tərəflərdən biri də odur ki, Azərbaycan dili vasitəsilə şagirdlər milli

də inkişaf etdirir. Məsələn, Mirzə Ələkbər Sabir kimi şairlərin əsərləri yalnız dilin gözəlliklərini deyil, həm də milli düşüncənin zənginliyini aşındırır".

Dünya təcrübəsinə diqqət çəkən ekspert qeyd edib ki, xarici ölkələrdə milli dillərin qorunması və təhsildə ön plana çəkilməsi sahəsində bir çox nümunələr mövcuddur: "Məsələn, Estoniya və Latviya kimi ölkələrdə milli dilin qorunması məqsədilə təhsil sisteminə dövlət dilinin tədrisinə xüsusi diqqət yetirilir. Estoniyada məktəblərin 90%-dən çoxunda təhsil eston dilində aparılır və digər dillərdə təhsil alan şagirdlər üçün eston dili dərsləri məcburi şəkildə tədris edilir. Bu yanaşma onların cəmiyyətə inteqrasiyasını asanlaşdırır və milli birliyi gücləndirir. Fransada isə fransız dilinin

qorunması və gücləndirilməsi məqsədilə dövlət səviyyəsində xüsusi proqramlar həyata keçirilir. Bu proqramlar çərçivəsində xarici mənşəli şagirdlər üçün intensiv fransız dili kursları təşkil olunur və onların təhsil prosesi boyunca bu dili mükəmməl öyrənməsi təmin edilir. Azərbaycanın təhsil sisteminə isə həm digər dillərdə təhsil alan şagirdlərin dövlət dilini mükəmməl öyrənməsi, həm də milli fənlərin dövlət dilində tədrisi ilə bağlı müəyyən çətinliklər mövcuddur. İnfrastruktur və metodoloji bazanın tam inkişaf etməməsi bu prosesin səmərəliliyinə təsir göstərir. Eyni zamanda, bəzi bölgələrdə kadr çatışmazlığı və müəllimlərin dil üzrə kifayət qədər peşəkar hazırlığa malik olmaması bu fənlərin effektiv tədrisini məhdudlaşdırır. Lakin, bu problemlər düzgün strategiyalar vasitəsilə aradan qaldırıla bilər. Məsələn,

müəllimlərin peşəkar inkişafı üçün xüsusi proqramların təşkil olunması, metodiki vəsaitlərin yenilənməsi və şagirdlərə fərqli metodlarla yanaşılması bu prosesin effektivliyini artırır. Milli kimliyin qorunması üçün dilin mərkəzi rolu heç vaxt kiçildilməməlidir. Təhsil müəssisələrində humanitar fənlərin Azərbaycan dilində tədrisi yalnız dövlət dilini inkişaf etdirmir, həm də milli ruhu gücləndirir, gələcək nəsillərə bu ruhu ötürür. Dövlətin bu sahədə atdığı addımların davamlı olması və tədris prosesinin müasir standartlara uyğunlaşdırılması milli birliyin və mədəni irsin qorunmasında strateji əhəmiyyət kəsb edir. Bu yanaşma Azərbaycan təhsil sisteminin həm daxili həm-rəyliyini, həm də global rəqabət qabiliyyətini artıracaq bir vasitədir".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Məsavət"

Azərbaycanda qiymətli metal istehsalının həcmi ötən ildən qismən bərpa olunsada, illik hasilat göstəricilərinin əvvəlki nəticəyə nail olmadığı müşahidə edilməkdədir. Banker.az Dövlət Statistika Komitəsinə istinadən yazıb ki, keçən il Azərbaycanda 2 663 kiloqrama yaxın qızıl və 3 185 kiloqrama yaxın gümüş istehsal edilib. DSK-nın yenilənmiş məlumatları ilə müqayisə edildikdə, qızıl istehsalının illik müqayisədə hələ də 3.5 faiz, gümüşün isə 14 faiz azaldığı müşahidə edilir.

Istehsalın son iki ildə düşməsinə səbəb 2023-cü ildə Gədəbəyde ekoloji məsələlərə görə rayonda qızıl və gümüş istehsalı ilə məşğul olan şirkətin fəaliyyətini dayandırması göstərilir. Böyük Britaniyanın Azərbaycandakı şirkəti "Anglo Asian Mining plc" ötən ilin son iki rübündən istehsala başladığını bildirmişdi.

Azərbaycan keçən ilin ilk 10 ayında 3 464 kq həcmində qızılı \$163.4 mln.-a İsveçrəyə satmışdı. Qızılın bir unsiyası ötən il dünya mərkəzi banklarının faizləri yumşaltması və geosiyasi risklər səbəbindən 2000 dollardan 2700 dollara qədər bahalaşma yaşadı. DSK-nın son statistikasında illik 96.5%-lə, yəni 3.5% azalma kimi göstərilir.

Yeri gəlmişkən, 2024-cü ildə Azərbaycan qızıl alışına görə dünyanın ilk 5 ölkəsi sırasındadır. Azərbaycan Dövlət Neft Fondu (ARDNF) 2024-cü ilin üçüncü rübünün yekunlarına görə, dünyada qızıl alışına görə ilk beşliyə daxil olub. Bu barədə Dünya Qızıl Şurasının (WGC) hesabatında deyilir. Cari ilin yanvar-sentyabr aylarında ARDNF 30 tona yaxın bu qiymətli metalı alıb və beləliklə, oktyabrın 1-nə fondun qızıl ehtiyatı 127 ton təşkil edib ki, bu da illik müqayisədə 17,7% çoxdur. Bu ilin üç rübü ərzində ən çox qızılı Polşa (60 tondan çox), Türkiyə (təxminən 60 ton), Hindistan (50 tondan çox), Çin (30 tondan çox) və ARDNF (30 tona yaxın) alıb.

Ümumiyyətlə, 2024-cü ilin aprelindən oktyabr ayına qədər ümumilikdə 27 176 kiloqram həcmində qızıl idxal edilib və bu qızılın idxal dəyəri 2 milyard 122.9 milyon ABŞ dolları həcmində olub. Qızıl dünya banklarının 2022-ci ildən bu tərəfə təbiiq etdiyi sərt monetar siyasəti yavaş-yavaş cari ilin əvvəlindən etibarən endirməsi və ge-

Azərbaycanda qızıl istehsalı azalıb - iqtisadiyyata təsiri

Rəşad Həsənov: "Səbəbi Gədəbəy yatağında istehsal həcmimin azalması ilə bağlıdır, amma..."

osiyasi risklərin artması fonunda bahalaşmaqdadır. Sarı metal 2024-cü ildə tarixi rekord səviyyə olan bir unsiya üçün 2800 dollara qədər bahalaşdı.

Onu da nəzərə çatdırıq ki, qızıl hasilatı strateji valyuta ehtiyatlarını artıraraq iqtisadi sabitliyə töhfə verən amildir. Bu, ölkənin beynəlxalq maliyyə bazarlarında mövqeyini gücləndirir. Qızıl ixracı xarici valyuta gəlirlərinin artmasına şərait yaradır, bu da ticarət balansını yaxşılaşdırır. Qızıl, valyutanın kredit etibarlılığını və dayanıqlığını artırmaqda mühüm rol oynayır. Qızılın beynəlxalq dəyəri sabit olduğu təqdirdə ölkə iqtisadiyyatının inflyasiyadan qorunmasına kömək edir. Qızıl hasilatı sahəsi, mədənlərdə və onlarla bağlı sənaye sahələrində minlərlə insanı işlə təmin olunması deməkdir. Mədəncilərdən tutmuş mühəndislərə, logistika-dan tutmuş texnologiyaya qədər geniş sahələrdə yeni iş imkanları yaranır. Qızıl beynəlxalq bazarlarda ticarətdə, o cümlədən enerji və texnologiya sektorunda strateji ticarət vasitəsidir. Ən əsas yerli qızıl

hasilatı, ölkənin xaricdən idxal asılılığını azaldaraq, iqtisadi müstəqillik üçün baza rolunu oynayır. Qızıl müasir texnologiyalarda, xüsusilə elektronika və telekommunikasiya sənayelərində əsas komponent kimi istifadə olunur.

Bəs Azərbaycanda qızıl istehsalının həcmi niyə əvvəlki kimi deyilə Bu azalmanın iqtisadiyyata hansı mənfi təsirləri ola bilər?

Iqtisadçı Rəşad Həsənov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini bölüşüb: "Burada müxtəlif səbəblər, istehsal faktorları, bazar amili və texniki səbəblər müvafiq vəziyyətin yaranmasına gətirib çıxarır. Bu da istehsalın həcminə bu və ya digər şəkildə təsir göstərir. Düşünürəm ki, 2024-cü ildə azalmanın əsas səbəbi daha çox Gədəbəy yatağında istehsal həcmimin azalması ilə əlaqədardır. Bu vəziyyətdə müəyyən mənada yenidən təşkil olunma tələb olunur, xüsusilə də yataqların işlənməsində təhlükəsizlik standartlarının gözlənməsi ilə bağlı tələblərin müəyyən mənada yenidən dizayn

edilməsi və s. məsələlər istehsalat prosesinin həcminə təsir göstərdi və nəticədə azalma baş verdi. Ümumiyyətlə, bir iqtisadçı olaraq deyim ki, Azərbaycanda resurs əsasında qurulmuş iqtisadi fəaliyyətlər, xüsusilə də mədən sənayesi, ətraf mühitə, icmalara neqativ təsiri daha böyük olan qızıl və qiymətli metalların istehsalı ilə iqtisadi böyümənin tərəfdarı deyiləm. Bu gün dünya iqtisadiyyatı kifayət qədər qeyri-resurs əsaslı iqtisadi faktorlar üzərində böyüyüb və əlavə dəyər yaradır. Bu baxımdan, Azərbaycan iqtisadiyyatının bu kimi mənbələr hesabına formalaşmasını uzunmüddətli dövr ərzində arzuolunan hesab etmirəm".

Iqtisadçı əlavə edib ki, bu istiqamətdə hasilatın azalmasının da ciddi təsirlərindən söhbət getmir: "Çünki Azərbaycan bu bazarda böyük istehsalçı deyil və burada itiriləcək gəlirlərin də həcmi, yəni adambaşına düşən və ya iqtisadi göstəricilərə təsir edən effektivlik o qədər də böyük deyil. Əgər gəlirlərin bölüşdürülməsində xüsusilə də ədalətli mexanizmin çatışmazlığını nəzərə almış olsaq, bu istiqamətdə çox böyük itki olmayacağını düşünürəm.

Amma ümumi baxışım ondan ibarətdir ki, Azərbaycan resurs əsaslı iqtisadi modeldən əlavə dəyər əsaslı, rəqəmsal tutumlu və xidmət əsaslı iqtisadi modelə transformasiya etməklə gələcəkdə yaranacaq bu kimi neqativ trendləri neytrallaşdırma və inkişafı sürətləndirə bilər".

☐ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Hesablama Palatası: "Dövlət Ehtiyatları Agentliyində vergidən yayınma riskləri var"

Hesablama Palatası Azərbaycan Respublikasının Dövlət Ehtiyatları Agentliyində dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasına dair audit keçirib.

Bu barədə Palatadan bildirilib. Qeyd edilib ki, publik hüquqi şəxs təşkilatı hüquqi formasında yaradılaraq 11.02.2022-ci il tarixindən dövlət qeydiyyatına, 01.03.2022-ci il tarixində isə ƏDV qeydiyyatına alınması şəraitində 2022-ci ildə 5,8 mln. manat məbləğində vəsaitin dövlət büdcəsindən "ehtiyat vəsait" adı ilə ayrılmaqla fəaliyyət ehtiyatlarına sərf olunmasına baxmayaraq dövlət sifarişli ilə təyinatlı tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün məqsədli vəsaitlərin ödənilməsinə dair həmin sifarişin şərtlərini tənzimləyən müvafiq müqavilənin bağlanması təmin edilib.

Dövlət büdcəsinin vəsaitlərinə olan illik tələbatın düzgün müəyyənəndirilməməsi şəraitində 2022-ci ildə 45000 min manat, 2023-cü ildə 127516,3 min manat məbləğində vəsait müxtəlif şərtlərlə banklara depozitə yerləşdirilmiş, depozitdən qayıtmış vəsaitlər çıxılmaqla depozitin qalığı 2023-cü ilin sonuna 44516,3 min manata bərabər olub.

Bildirilib ki, müvafiq ehtiyatların yaradılması (alınması) üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsaitin dövlət sifarişli (dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxsə dövlət büdcəsi hesabına məqsədli vəsaitlərin ödənilməsi üzrə müqavilə) çərçivəsində rəsmiləşdirilməməsi əsaslı vəsait qoyuluşuna (eyni ilə nizam-namə fondunun (kapitalının) artırılmasına) aid edilməyən və geri qaytarılması şərtləri müəyyənəndirilməyən həmin vəsaitlərin mövcud hüquqi aktlara əsasən subsidiya kimi qiymətləndirilməsinə əsaslar yaratmışdır ki, bu da publik hüquqi şəxslərin gəlirlərinə vergi azadolmalarının tətbiqini tənzimləyən vergi qanunvericiliyinin aidiyyəti müddəalarının təsir dairəsi ilə əhatə olunmaqla mənfəət vergisindən dövlət sifarişli risklərini səciyyələndirib. Eyni zamanda, auditlə toplanmış bu və digər sübutlar publik hüquqi şəxs olan Agentlik tərəfindən əvəzsiz əsaslarla pul vəsaitləri qismində əldə edilmiş (büdcə və qeyri-büdcə mənbələrindən) daxilolmaların gəlirlərə aid edilməməsi üçün hər hansı hüquqi əsasların müəyyənəndirilmədiyi halda 2022-ci və 2023-cü illərin maliyyə (mühasibat) uçotu sənədlərində və mənfəət vergisinin bəyannamələrində müvafiq qaydada gəlirlərə aid edilməməsinə göstərmişdir ki, bu isə vergi qanunvericiliyinin aidiyyəti müddəalarının şərtləri daxilində vergidən yayınma riskləri ilə də müşayiət olunur.

Saxlanılan ərzaqlıq buğdanın sonrakı dövrlərdə qalıq həcmi-nin ölçülməsi üçün innovativ üsulların mənimsənilməsi və tətbiq olunması istiqamətində zəruri işlərin aparılmaması istər daxili nəzarət qaydasında monitorinqlərin, istərsə də cari auditin gedışıatında səyyar baxış tədbirlərinin həyata keçirilməsi zamanı siloların konstruksiyasının mürəkkəbliyi və ərzaqlıq buğdanın çəkiyə təsir edən dəyişkən xüsusiyyətlərinin mövcudluğu şəraitində qalıqlığın faktiki həcmi-nin müəyyənəndirilməsi üçün istifadə olunan meyarlarla (qeyri-tərəzi çəkisi ölçü üsulları ilə) aşkarlanan əskikgəlmə və ya artıqgəlmə hallarının, habelə dövrü (illik) inventarizasiya prosedurlarının təxmini olmasını və nəticə etibarilə idarəetmənin tam etibarlı göstəricilərə söykənməməsi kimi fəsadları səciyyələndirmiş, maliyyə (mühasibat) uçotu üzrə ehtiyatların hesabatlılığında təhrifetmə risklərini şərtləndirib.

AQTA-nın fəaliyyətində nöqsanlar aşkar edildi

Hesablama Palatası Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin və onun tabeli qurumlarının fəaliyyətlərinin qənaətililiyinin, səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsinə dair audit keçirib.

Bu barədə "APA-Economics"ə Palatadan bildirilib.

Qeyd edilib ki, 01.05.2024-cü il tarixə ölkənin 18 dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrindən yalnız Qazax rayonundakı "Qırmızı Köprü" dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsində nəzarət-keçid məntəqəsinin tikilməsi şəraitində, qida məhsullarının idxalı zamanı qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsi istiqamətində görülən tədbirlərin operativliyi-

nin təmin edilməsi baxımından nəzarət buraxılış məntəqələrinin əhəmiyyəti nəzərə alınmaqla, sərhəd keçid məntəqələrinin əksəriyyətində belə nəzarət-ke-

çid məntəqələrinin olmaması qeyd edilən istiqamətlərdə fəaliyyətlərin gücləndirilməsinin zəruriliyini göstərib.

Dövlət Programının tələbinə

Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin yaz sessiyası üçün İş planı məlum olub. Məlumatla görə, işlər planında komitə üzvlərinin sessiya müddətində görəcəyi fəaliyyətlər qeyd olunub. Lakin planda çoxdan gözlənilən “Ali təhsil haqqında” qanunla bağlı hər hansı fəaliyyət nəzərdə tutulmayıb.

Qeyd edək ki, qanun layihəsi ilə bağlı ilk müzakirələr 2021-ci ildən başlayıb, ancaq hələlik qəbul edilməyib.

Komitənin 3 gün öncə keçirilən iclasında deputat Ceyhun Məmmədov da qanun layihəsinə toxunub. Onun sözlərinə görə, təhsillə bağlı qarşıda yeni vəzifələr durur:

“Bütün sahələrdə olduğu kimi təhsil sahəsində də dünyada yeni tendensiyalar baş verir. Önemli məsələlərdən biri də “Ali təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbuludur. Təhsil ictimaiyyəti qanunun qəbulunu səbirsizliklə gözləyir. Qanunda bir çox mühüm məsələlər var. Onlardan biri də doktorantura səviyyəsində mərhələlərin 1-ə endirilməsidir. İnanıram ki, tezliklə qanun qəbul ediləcək və bu təhsilimizin inkişafına öz töhfəsini verəcək. Sonda birgə dinləmənin keçirilməsini təklif edirəm. Düşünürəm fikir mübadiləsi üçün bu çox önəmli məsələdir”.

dəyişikliklərin edilməsini arzulayır?

Mövzu ilə bağlı təhsil eksperti Kamran Əsədov “Yeni Müsavat”a danışdı. Ekspert qeyd edib ki, “Ali təhsil haqqında” qanunun qəbul edilməsi Azərbaycanda təhsil sahəsinin inkişafında dönüş nöqtəsi ola bilər, lakin bu sənədin hazırlanmasının və qəbul edilməsinin ləngiməsi ciddi problemlərə səbəb olur:

“Təhsil sistemi istənilən ölkənin sosial və iqtisadi inkişafının təməlini təşkil edir. Lakin bu sistem qanunvericilik baxımından möhkəm təməl üzərində qurulmazsa, onun səmərəliliyi və rəqabətliyi ciddi şəkildə zərər görür. Hazırda Azərbaycan ali təhsil sistemi bir sıra çağırışlarla üz-üzədir və bu çağırışların həlli üçün hüquqi baza olan “Ali təhsil haqqında” qanunun qəbulu zəruridir. Təhsil ictimaiyyəti, xüsusilə universitetlər və tələbələr bu qanunun qəbulunu illərdir gözləyir, lakin prosesin ləngiməsi sis-

“Ali təhsil haqqında” qanunla bağlı məsələ niyə gecikir - rəy

Kamran Əsədov: “Bu sənədin hazırlanmasının və qəbul edilməsinin ləngiməsi ciddi problemlərə səbəb olur”

sən, təhsil sahəsində normativ hüquqi sənədlərin yenilənməsi və təkmilləşdirilməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Lakin bu qanunun ali təhsillə bağlı bölmələri artıq müasir dövrün çağırışlarına cavab vermir. Ali təhsil sahəsində müasir tendensiyalar, xüsusilə rəqəmsallaşma, beynəlmilləşmə və elmi tədqiqatların tətbiqi kimi istiqamətlər qanunvericilikdə lazımı səviyyədə öz əksini tapmır”.

Kamran Əsədovun fikrincə, qanunun qəbulunun lən-

yə və idarəetmə baxımından ciddi məhdudiyyətlərlə üzləşir. Avropa ölkələrində olduğu kimi, universitetlər öz büdcələrini daha sərbəst idarə edə və öz tədris proqramlarını müstəqil şəkildə formalaşdırmaqla bilməlidir. Bu yanaşma onların beynəlxalq rəqabətliyi artıracaq və təhsil keyfiyyətini yüksəldəcək.

İkinci dəyişiklik elmi-tədqiqat fəaliyyətlərinin gücləndirilməsi ilə bağlı olmalıdır. Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrində elmi araşdırmaların səviyyəsi olduqca aşağı-

Bu xəstəxanalara göndərişsiz, sığorta ilə müraciət etmək olacaq

İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi (Agentlik) tərəfindən “İcbari tibbi sığorta fondunun vəsaiti hesabına tibbi xidmətlərin göstərilməsi üçün göndəriş vəərəqlərinin verilməsi Qaydası”na dəyişiklik edilib.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, artıq göndəriş tələb olunmadan icbari tibbi sığorta hesabına Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) tədris-terapevtik və tədris-cərrahiyyə klinikalarına, o cümlədən Bakı Sağlamlıq Mərkəzinə stasionar tibbi xidmətlərdən (terapevtik və cərrahi tibbi xidmətlər) istifadə üçün birbaşa müraciət etmək mümkündür.

“Belə ki, pasiyent tibbi xidmətdən istifadə etmək üçün səhəndə yaranan problemlə bağlı dövlət və ya özəl tibb müəssisəsinə (birbaşa müraciət edildiyi təqdirdə vətəndaşın öz vəsaiti hesabına) müraciət edərək həkim müayinəsindən keçir. Müayinənin nəticəsindən asılı olaraq Xidmətlər Zərfi çərçivəsində göstərilən stasionar xidmətdən istifadəyə tibbi göstəriş olarsa pasiyent öz seçiminə əsasən ATU-nun tədris-terapevtik və tədris-cərrahiyyə klinikalarına, yaxud da Bakı Sağlamlıq Mərkəzinə xidmətdən yararlanmaq üçün göndərişsiz birbaşa müraciət edə bilər. Bu zaman sözügedən tibb müəssisələrində stasionar tibbi xidmət Xidmətlər Zərfi çərçivəsində icbari tibbi sığorta hesabına qarşılır”.

Nümunə olaraq, pasiyent dövlət/özəl tibb müəssisəsinə səhəndə yaranan problemlə - məs., bel nahiyəsində küt və ya sancı şəkili ağrı ilə bağlı müraciət edir. Burada həkim-uroloq/nefroloq tərəfindən müayinə olunur. Həkim tərəfindən təyin olunan müvafiq laborator və instrumental müayinələrdən keçir. Nəticədə pasiyentə böyrək daşı xəstəliyi diaqnozu qoyulur. Vətəndaş diaqnoza əsasən böyrək daşının xaric edilməsi əməliyyatından istifadə etmək üçün TƏBİB-in tabeliyindəki xəstəxanalarda, Agentliklə müqaviləli tibb müəssisələrində (özəl və müvafiq dövlət qurumlarının tabeliyindəki) göndəriş əsasında və ya yuxarıda qeyd olunan 3 tibb müəssisəsinə seçiminə uyğun olaraq göndərişsiz müraciət edə bilər.

Bu qayda həmçinin pasiyentlər üçün tibbi xidmətlərə elçatnılığı təmin etməyi hədəfləyir”, - deyə məlumatda qeyd edilib.

Musavat.com

Parlamentin Sosial qanunvericilik şöbəsinin müdiri Adil Vəliyev isə təklif edib ki, “Ali təhsil haqqında” qanun layihəsinin hazırlanması üçün yaradılmış işçi qrupu yenidən formalaşsın. Deputat xatırladı ki, “Ali təhsil haqqında” qanun layihəsi hazırlansa da, qəbul olunmayıb:

“Ali təhsil haqqında” qanun layihəsi bəlkə də Milli Məclisin tarixində ilk sənəddir ki, onunla bağlı müzakirədə spiker şəxsən iştirak etdi və işçi qrupunun yaradılması haqqında göstəriş verdi. Yenidən işçi qrupu yaradılmalıdır. Düşünürəm ki, “Təhsil haqqında” qanunun ali təhsillə bağlı fəsilləri də təkmilləşdirilməlidir”.

Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin üzvü Əziz Ələkbərli isə “Ali təhsil haqqında” qanun layihəsinin parlamentin yaz sessiyasının gündəliyinə salınmasını təklif edib.

Bəs “Ali təhsil haqqında” Qanun məsələsi niyə gecikir? Təhsil ekspertləri daha hansı

təmdə bir çox strateji və əməli problemlərin həllini çətinləşdirir.

Statistik məlumatlara əsasən, Azərbaycanda 51 ali təhsil müəssisəsi fəaliyyət göstərir və onlarda təhsil alan tələbələrin sayı təxminən 180 min nəfəri təşkil edir. Lakin ölkənin ali təhsil müəssisələri beynəlxalq reytinglərdə aşağı yerləri tutur. 2023-cü ildə CWTS Leiden Ranking-ə görə, Azərbaycanın heç bir universiteti ilk 500-lükdə yer almayıb. Bu nəticə, ali təhsil sisteminin struktur problemləri və normativ-hüquqi çərçivənin yetersizliyi ilə birbaşa əlaqədardır. Bu vəziyyət, eyni zamanda, təhsil üçün xaricə üz tutan gənclərin sayının artmasına gətirib çıxarır. Statistikaya görə, hər il təxminən 10 minə yaxın tələbə xarici universitetlərdə təhsil almağa üstünlük verir. Bu da ölkənin insan kapitalının inkişafına mənfi təsir göstərir.

Azərbaycan Respublikasının “Təhsil haqqında” Qanununun 3-cü maddəsinə əsa-

giməsi bir neçə əsas səbəblə izah oluna bilər:

“Əvvəla, qanun layihəsinin hazırlanması zamanı maraqlı tərəflərin geniş iştirakı təmin edilməyib. Universitetlər, iş dünyası və tələbə təşkilatları ilə kifayət qədər məsləhətləşmələrin aparılmaması layihənin məhkəməliliyini azaldıb. İkincisi, qanunvericilik prosesində davamlılığın olmaması və işçi qrupunun fəaliyyətində yaranan fasilələr ləngiməni artırır. Üçüncü səbəb isə qanunun tətbiqinin iqtisadi və sosial nəticələrinə dair aydın təhlilin olmamasıdır. Ali təhsil sisteminin modernləşdirilməsi ciddi maliyyə vəsaitləri tələb edir, lakin bu resursların haradan təmin ediləcəyi sual altındadır”.

Ekspert həmçinin bildirib ki, “Ali təhsil haqqında” qanunda aşağıdakı vacib dəyişikliklər edilməlidir: “İlk növbədə, universitetlərin muxtariyyətinin artırılması təmin olunmalıdır. Hazırda Azərbaycan universitetləri maliyyə

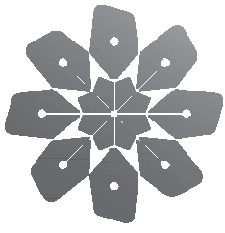
qanunda universitetlərə tədqiqat mərkəzlərinin yaradılması və maliyyələşdirilməsi üçün xüsusi stimullaşdırıcı mexanizmlər nəzərdə tutulmalıdır. Eyni zamanda, doktorantura səviyyəsində təhsilin yenidən qurulması tələb olunur. Hazırkı sistemin çoxpilləli olması tədqiqatçılar üçün vaxt itkisinə səbəb olur. Daha çevik və beynəlxalq standartlara uyğun modelin tətbiqi tələb olunur.

Üçüncü mühüm dəyişiklik ali təhsildə beynəlmilləşmənin gücləndirilməsidir. Qanunda xarici universitetlərlə əməkdaşlıq, tələbə və müəllim mübadiləsi, ikili diplom proqramlarının təşviqi kimi məsələlərə xüsusi yer ayrılmalıdır. Hazırda Azərbaycanın ali təhsil sistemi global əmək bazarının tələblərinə cavab verə bilmir. Bunun nəticəsində universitet məzunlarının işlə təmin olunma səviyyəsi aşağıdır. Statistikaya görə, ali təhsil müəssisələrindən məzun olan gənclərin yalnız 54%-i ixtisasına uyğun iş tapa bilir.

Qanunun qəbulunun gecikməsi mənfi təsirlərə səbəb olur. Universitetlər qlobal standartlara uyğunlaşmaqda çətinlik çəkir, məzunların işlə təmin olunma göstəriciləri aşağı düşür, tədqiqat və innovasiya fəaliyyəti isə inkişaf etmir. Bu vəziyyət həm milli iqtisadiyyata, həm də gənclərin gələcək perspektivlərinə mənfi təsir edir. Qanunun qəbulu bu problemlərin həlli üçün vacib bir addımdır. Təhsil ictimaiyyəti bu qanunun qəbulunu səbirsizliklə gözləyir və prosesin sürətləndirilməsi üçün geniş ictimai müzakirələrin aparılması vacibdir.

“Ali təhsil haqqında” qanunun qəbul edilməsi ali təhsil sistemini beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırmaq, rəqabət qabiliyyətini artırmaq və gənclər üçün daha geniş imkanlar yaratmaq üçün əsas şərtidir. Bu qanunun təkə ali təhsil müəssisələrinə deyil, bütün cəmiyyətə uzunmüddətli müsbət təsir göstərəcəyi aydındır. Gecikmə artıq qəbul olunmaz bir vəziyyətə çevrilib və bu məsələnin həlli Azərbaycan təhsil sisteminin gələcəyi üçün strateji əhəmiyyət daşıyır”.

Xatidə GƏRAY,
“Yeni Müsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Son zamanlar doğum səviyyəsinin azalması global səviyyədə ciddi narahatlığa səbəb olub. İlön Maskın "Əgər dünyaya uşaq gətirməyi dayandırsanız, bəşəriyyət məhv olacaq" fikri bu məsələnin aktuallığını bir daha gündəmə gətirib. Belə ki, bir çox inkişaf etmiş ölkələrdə əhali artımının azalması demoqrafik böhrana yol açır.

ABŞ və Avropada doğum səviyyəsinin azalması artıq ciddi nəticələr doğurub. 2024-cü ilin dekabrında Mask qeyd edib ki, bu tendensiya davam edərsə, bu bölgələrdə əhali tükənmə təhlükəsi ilə üzləşəcək. Xüsusilə Yaponiya bu baxımdan kritik vəziyyətdədir. Bir qadına düşən orta doğum göstəricisi 1,26 olmaqla, əhalinin azalması sürətlənir. Ekspertlər hesab edir ki, əgər bu vəziyyət davam edərsə, 2070-ci ilə qədər ölkə əhalisi 30 milyon nəfər azalacaq. Bu, iqtisadiyyat, sosial sistem və milli təhlükəsizlik üçün ciddi problemlər yarada bilər.

Azərbaycan da doğum səviyyəsinin azalması ilə üzləşən ölkələr sırasındadır. Ötən illə müqayisədə hər min nəfərə düşən doğum göstəricisi 11,2-dən 10,1-ə düşüb. Bu tendensiya davam edərsə, gələcəkdə əhalinin azalması ölkəmizin demoqrafik və iqtisadi inkişafına mənfi təsir göstərə bilər.

Ekspertlər qeyd edir ki, doğum səviyyəsinin azalmasının nəticələri aşağıdakı kimi ola bilər:

1. Əhali strukturunun dəyişməsi: Əhali azalması ilə yaşlı insanların sayı artır, əmək qabiliyyətli gənc nəslin sayı isə azalır. Bu, işçi qüvvəsi çatışmazlığı, pensiya sisteminin çöküşü və iqtisadi yavaşlamaya səbəb olur.

2. İqtisadi problemlər: Əmək qabiliyyətli insanların azalması iqtisadi istehsalı və vergi gəlirlərini azaldır. Bu, sosial təminat sistemlərinin davamlılığını çətinləşdirir.

3. Mədəni və sosial təsirlər: Əhali azalması ilə kiçik millətlərin mədəni irsini qorumaq çətinləşir. İnsan resurslarının azalması nəticəsində sosial dinamika dəyişikliklərə baş verir.

Bes Azərbaycanda doğum səviyyəsinin azalma səbəbləri hansılardır?

1. Sosial-iqtisadi çətinliklər: Ailə qurmaq və uşaq böyütmək üçün lazım olan ma-

liyyə imkanlarının olmaması əsas səbəblərdən biridir.

2. Şəhərləşmə və karyera prioritetləri: Şəhərlərdə yaşayan və karyeraya fokuslanan gənclər arasında uşaq sahibi olmaq prioritet olmur.

3. Qadınların təhsil və işdə rolunun artması: Qadınların təhsil səviyyəsinin artması və iş həyatına inteqrasiyası ailə qurmaq və uşaq dünyaya gətirmək qərarını gecikdirir.

4. Demoqrafik dəyişikliklər: Müasir həyat tərz, fərdi azadlıqlara üstünlük verilməsi doğum səviyyəsinin azalmasına təsir edir.

Mütəxəssislər çıxış yolu olaraq, ailələrə uşaq dünyaya gətirmək və böyütmək üçün maliyyə dəstəyi, güzəştlər və stimullaşdırıcı proqramlar təqdim olunmasını, həmçinin gənc ailələr arasında ailə planlaması və uşağın önəmi barədə maarifləndirmə işləri aparılmasını, qadınların həm ailə, həm də iş həyatında balans yaratmalarına kömək edəcək siyasətlər həyata keçirilməsini, gənclərin iş və mənzil probleminin həll edilməsini, ailə qurmaq üçün daha əlverişli şərait yaradılmasını təklif edir.

Beləliklə, doğum səviyyəsinin azalması həm global, həm də yerli miqyasda ciddi problemlərə yol açır. Əgər bu problem vaxtında həll edilməzsə, sosial, iqtisadi və mədəni sahələrdə ciddi çətinliklər yarana bilər. Maskın da qeyd etdiyi kimi, insanlıq gələcəyini qorumaq üçün hər bir ölkə bu problemə xüsusi diqqət ayırmalıdır.

Mövzu ilə bağlı sosioloq Üzeyir Şəfiyev "Yeni Müsavat"a danışdı:

"Bilirsiniz ki, bu, İlön Maskın bu mövzuda ilk çıxışı deyil. O, fikirlərində haqlıdır, çünki global miqyasda doğum sayının azalması müşahidə olunur və dünyanın əksər ölkələrində bu tendensiya özünü göstərir. Doğum səviyyəsinin aşağı düşməsi bir çox problemlərə səbəb olur. Bu həm global miqyasda, həm də miqrasiya kon-

tekstində əhalinin qocalmasına gətirib çıxarır ki, bu da dövlətlər və hökumətlər üçün maliyyə problemləri yaradır.

Avropa ölkələri əhalinin qocalması ilə bağlı daha ciddi təhlükə altında olan regionlar sırasındadır. Onlar bu problemi miqrantların sayını artırmaqla həll etməyə çalışırlar. Lakin həm Avropa, həm də Amerika ölkələrində miqrantlara münasibət ikili xarakter daşıyır. Bir tərəfdən, miqrantların ölkəyə gəlməsini dəstəkləyirlər, digər tərəfdən isə bildirirlər ki, miqrantlar ölkənin milli identikliyi təhlükə altına qoyur.

Azərbaycana gəldikdə isə son araşdırmalar göstərir ki, ölkəmizdə təbii artım heç vaxt olmadığı qədər azalmaqdadır. 2023-cü ilin statistikasına baxdıqda, 2022-ci ilə nisbətən 15% azalma müşahidə olunur. Bu məsələyə daha ətraflı yanaşmalı və ciddi şəkildə düşünməliyik.

Azərbaycanda çoxuşaqlı ailələr həmişə üstünlük təşkil edirdi, xüsusilə sovet dövrünə qədər və sovet dövründə. Lakin 2019-cu ildən etibarən çoxuşaqlı ailələrin sayında kəskin azalma müşahidə olunur. Bunun bir çox səbəbi var.

Bu səbəblərdən biri odur ki, artıq Azərbaycan cəmiyyətində düşüncə tərzı dəyi-

şib. Qloballaşma təsirini göstərir, insanlar düşünür ki, çoxuşaqlı ailə olmaq yerinə, bir və ya iki uşağa sahib olub, onları daha keyfiyyətli şəkildə böyütsünlər, yaxşı təhsil versinlər və digər imkanlarla təmin etsinlər.

Digər bir məsələ isə insanların daha eqoist yanaşmasıdır. Onlar ailə və uşaq məsuliyyətindən qaçmağa çalışırlar. Bu yanaşma evliliklərin sayında da azalmalara səbəb olub və nəticədə etibarilə doğum səviyyəsinin aşağı düşməsinə təsir edir.

Bunun qarşısını almaq üçün hesab edirəm ki, sosial dəstək layihələrinə ciddi ehtiyac var. İnsanların ehtiyacları, xüsusilə də gənclərin gələcək perspektivlərinə maraq göstərməsi üçün bu məsələlərə diqqət yetirilməlidir.

Birinci olaraq düşünürəm ki, Azərbaycanda gənclərin məşğulluq məsələsinə xüsusi önəm verilməlidir. Çünki ölkədə mövcud statistikaya əsasən, işsizliyin nisbəti hələ də yüksəkdir və bu da bir çox sosial problemlərə səbəb olur. İş imkanlarının artırılması həm ailələrin rifahını yaxşılaşdırır, həm də doğum səviyyəsinin yüksəlməsinə müsbət təsir göstərə bilər.

Gənclərin məşğulluq məsələsinə diqqət yetirilməli və onların gələcəyi üçün

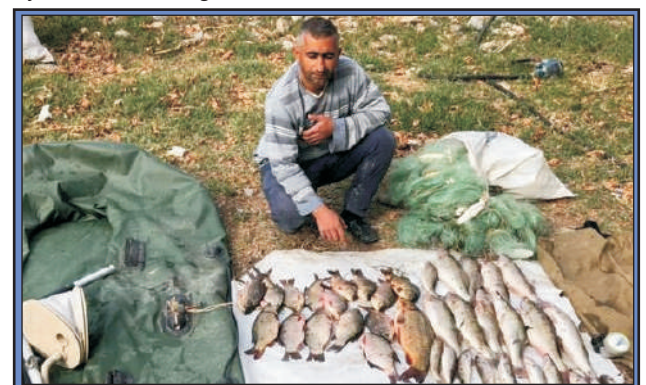
perspektivlər yaradılmalıdır. Gənclərin məşğulluğu təmin edildikcə, onların məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün də yeni layihələrə ehtiyac var.

Doğrudur, Azərbaycanda güzəştli mənzillər fondu mövcuddur, lakin bu imkanlar yalnız müəyyən kateqoriyalara aid olan gənclər və

gənc ailələr üçün əlçatandır. Daha geniş bir kateqoriyanı əhatə edən proqramlar yaradılsa, digər gənclər və gənc ailələr də bu imkanlardan faydalana bilər.

Bundan əlavə, Türkiyədə maraqlı bir təcrübə var: gənc ailələr üçün xüsusi fondlar yaradılır və onlara uyğun şərtlərlə mənzil almaq üçün kreditlər təklif olunur. Bu cür fond Azərbaycanda da yaradılsa, gənc ailələrin ev sahibi olmaq şansı artar. Bu yalnız onların sosial rifahını yaxşılaşdırmaqla kifayətlənməz, eyni zamanda cəmiyyətin ümumi inkişafına da müsbət təsir edər.

Həmçinin dövlət və özəl sektor əməkdaşlığı çərçivəsində yeni layihələr icra oluna bilər. Məsələn, gənclər üçün həm uyğun qiymətə mənzillər, həm də uzunmüddətli kreditlər təklif edən proqramlar hazırlana bilər. Bu addımlar həm məşğulluğun artmasına, həm də gənc ailələrin daha sabit bir həyat qurmasına kömək edəcəkdir".

Deputat: "Kür çayında qanunsuz ov günbəgün artır, buna nəzarət yoxdur"

Xəzər dənizi ilə yanaşı Kür çayının da problemləri var. APA xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin bu gün keçirilən iclasında deputat Naqif Həmzəyev deyib.

Deputat bildirib ki, Kür çayında qanunsuz ov günbəgün artır, buna nəzarət yoxdur: "Həm də ötən illərdə daşqınlar oldu, daşqınların fəsadları hələ də qalmaqdadır. Kür çayının da monitorinqlərində deputatlar yaxından iştirak etməlidir".

Naqif Həmzəyev Milli Məclisdə sahibsiz heyvanlarla rəftarla bağlı dirləmə keçirilməsini təklif edib: "Regionlarda bilmirlər ki, sahibsiz heyvanlarla necə rəftar edilsin. Sahibsiz heyvanlara rəftarla bağlı standartlar qəbul edilməlidir. Bakıda, Gəncədə bəzi imkanlar var, amma digər regionlarda ne icra, ne digərləri bilmir ki, sahibsiz heyvanlara necə davran-sın. Bəzən biabırçı mübarizə metodu seçilir, videolar yayılır".

“Ötən il qardaşım namaz qılmağı öyrədib. Bizlər də oruc tuturuq, qurban kəsirik. İmamların yolunda ehsan veririk”. Bu sözləri Mədinə adlı hicablı dilənçi “Yeni Müsavat”ın əməkdaşı ilə söhbət zamanı deyib.

Qeyd edək ki, paytaxtda hicablı dilənçilərə rast gəlmək nadir hadisə sayılmaz. Məlumdur ki, İslam dini ağılı başında olan, sağlam və yetkin müsəlmana halal zəhmətlə ruzi qazanmağı tövsiyə edir. Bəs dilənməyi özünə peşə seçmiş şəxsin ibadəti ilə əməli islama görə nə dərəcədə bir-biri ilə uzlaşır? Hətta Ramazanda çıxarılan fitrə zəkatını peşəkar dilənçilərə deyil, fəqirlərə vermək məsləhət görülür.

Başqa yandan, Allah yolunda qurban kəsmək imkanlı müsəlmanlara fərz qılınıb. İmkanlı adamsa, niyə dilənir? Yaxud dilənçiliklə əldə edilən pula kəsilmiş qurban, eləcə də qılınan namaz və tutulan oruc islama görə, qəbulmu? Bu əməllər islama göz-dən salmırmı?

Müsəlman aləminin böyük alimi Seyid Hüseyn Fəzlullah vurğulayıb ki, dilənçilik, əgər həqiqi zərurət yoxdursa, insanın ləyaqətinə ziddir və İslamın əxlaqi prinsiplərinə uyğun gəlmir. O deyib ki, İslam yalnız həqiqi möhtaclara yardım etməyə çağırır. Həmçinin qeyd etmişdir ki, əgər dini geyimlər və ya ibadət şəxsi mənfəət üçün bir vasitə kimi istifadə edilirsə, bu, böyük günahdır və cəmiyyətdə dini dəyərlərə qarşı mənfi təsir yaradır.

Bununla belə, İmam Baqir buyurur: “Dilənçiyə bir şey verin, hətta əgər ata minmiş olsa belə”. Burada at bir metafordur. İmam buyurur ki, dilənçi zahirdə imkanlı görünərsə də, dilənçilik etdiyi üçün ona bir şey verin, yardım edin.

Namaz qılıb oruc tutan, qurban kəsən dilənçi - İslam deyir ki...

Rəsul Mirhəşimli: “Hicabdan sədəqə toplamaq üçün istifadə edilməsi qadının öz şəxsiyyətinə sayğı göstərmədiyini göstərir”

Çünkü yardım üçün əlini sizə tərəf uzatmışdır.

Həzrət Peyğəmbər isə belə buyurur: “Dilənçini istəyindən ümitsiz etməyin”. İmam Əli Kumeylə buyurur: “Ey Kumeyl! İstəyəni geri qaytarma, hətta əgər xurmanın yarısı və ya üzümün yarısı qədər olsa belə”.

Quranda buyurulur ki, əgər dilənçiyə yardım etməyə gücün çatmırsa, ən azı ona

xoş söz deyərək yola sal: “Əgər (əlin boş olduğuna görə) Rəbbin tərəfindən axtardığın rəhmət (sənə gəlməsi və sənənin də onlara verərək ehtiyaclarını aradan qaldırmaq) ümidi ilə onlardan üz çevirməli olsan da, onlara yumşaq bir söz de”. (“İsra” 28).

Dini məsələlər üzrə mütəxəssis, araşdırmaçı jurnalist Rəsul Mirhəşimli mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a fikirlərini bölüşüb: “Paytaxtda və bölgələrdə dilənçilik edən bəzi qadınların hicab bağlaması

bir çox hallarda dinin göstərişlərindən irəli gəldiyi üçün deyil, psixoloji məqamlar baxımından edilir. Bu işlə məşğul olanlar insanlardan daha çox sədəqə toplaya biləcəklərini düşünüb, bu vasitəyə əl alırlar. Hicab müsəlman qadın üçün çox mühüm dini və mədəni dəyər anlamı daşıyır.

Hicab təkə geyim növü deyil, eyni zamanda bir inancın və dəyərlərin simvoludur. İslamda hicab qadının şəxsiyyətinin və şəxsiyyətinə verilən sayğının qorun-

masının əhəmiyyətini nümayiş etdirir. Başqa sözlə, hicab cəmiyyətə qadının şəxsiyyətinin cinsiyyətindən öndə olduğunun mesajını verir. Bu baxımdan, hicabdan sədəqə toplamaq üçün bir vasitə olaraq istifadə edilməsi ilk növbədə bir qadının öz şəxsiyyətinə sayğı göstərmədiyini ortaya qoyur.

İslam dini fiziki imkanları və zəkası olan insanları işləməyə təşviq edir, öz əməyi ilə qazanc əldə etməyi halalları kateqoriyasına daxil edir. Qurani-Kərimdə işləməyin önəmi bir neçə ayədə vurğulanır. Əmək insanların həm özləri, həm də cəmiyyət üçün faydalı olmalarını təmin edən vacib bir dəyərdir. İslamda işləmək yalnız maddi qazanc əldə etmək məqsədilə deyil, həm də Allahın rızasını qazanmaq üçün görülən fəaliyyət kimi qəbul edilir.

Əmək həmçinin insanın zəhmətinin göstəricisi sayılır və əzmini oraya qoyur. Allah-Təala hər kəsin öz əməlinin qarşılığını alacağını buyurur. Bu da onu göstərir ki, insanın etdiyi yaxşı işlər mükafatlandırılacaq”.

Rəsul Mirhəşimli əlavə edib ki, İslam dinində çalışqanlıq yüksək qiymətləndirilir: “İnsanlar həm şəxsi həyatlarında, həm də cəmiyyətin inkişafında fəal olmalı, zəhmət çəkərək yaşamaladırlar. İşin önəmi həmçinin insanların mənəvi yüksəlişi ilə də əlaqəlidir. Əmək həm də insanın sosial məsuliyyətlərini yerinə yetirməsinin bir vasitəsidir. Cəmiyyətə faydalı olmaq və başqalarına yardım etmək üçün insanlar çalışmalıdırlar. İşləmək imkanı olanların müxtəlif vasitələrdən istifadə edərək özünü acındıraraq, sədəqə toplamaq vərdişi heç bir halda yaxşı əməl sayıla bilməz.

O ki qaldı başqalarının başısladığı pulla qurban kəsilməsinə, bu məsələsini izah edən alimlər qeyd edir ki, həmin insan ona başıslanan pulun sahibidir. Alimlərə görə, həmin vəsaiti necə xərcləməsi də o insanın öz iradəsi daxilindədir. Həmin insan istərsə, həmin pulu öz ehtiyacları üçün istifadə edərsə, qurbanlıq heyvan alıb kəsər”.

□ **Afaq MİRƏVİQ,**
“Yeni Müsavat”

Xəstə uşağın ölümünə səbəb olan həkimə cəza verildi

Kürdəmirdə qızılcaə xəstəliyindən ölmüş uşağın ölümünə görə barəsində cinayət işi açılmış həkimə hökm oxunub.

Modern.az “qafqazinfo”-ya istinadən xəbər verir ki, azərbaycanlı diaqnoz qoymayaraq ölümünə səbəb olmaqda təqsirləndirilən Kürdəmir Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının həkim-infeksionisti Elton Musayev Cinayət Məcəlləsinin 314.2-ci (Səhlənkarlıq-ölümle nəticələndikdə) maddəsi ilə ittiham edilib.

Kürdəmir Rayon Məhkəməsinin hökmü ilə 48 yaşlı həkimə 2 il 6 ay azadlığın məhdudlaşdırılması cəzası verilib. Ona elektron nəzarət cihazı tətbiq edilib. E.Musayev bu cəzadan sonra 2 il 6 ay müddətə həkim peşə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququndan da məhrum edilib.

Qeyd edək ki, 4 yaşlı Rüfət Qəribli qızılca xəstəliyinə yoluxmuş uşağın ölümünə görə barəsində cinayət işi açılmış həkimə hökm oxunub.

“Meymunçığı qorxulu epidemiya deyil” - infeksiyoz

Xəbər verildiyi kimi, ötən həftə Azərbaycanda meymunçığı xəstəliyinə yoluxma qeydə alınıb.

Məlumatda bildirilib ki, 22 yaşlı Azərbaycan vətəndaşı 02-11 yanvar 2025-ci il tarixlərində xarici ölkəyə turistik səfər etmiş və oradan döndükdən bir neçə gün sonra halsızlıq, hərarət, genital nəhiyədə suluqlu səpgilər, limfa düyünlərinin böyüməsi və eozinofiliya ilə Bakıda fəaliyyət göstərən klinikalardan birinə müraciət edib.

Həkim-infeksionist xəstənin simptomlarına görə meymunçığı virusuna yoluxmadan şübhələnilib və xəstədən anamnez toplanması nəticəsində onun, digər ölkəyə səfər zamanı səpgili şəxslə əlaqəsinin olduğunu müəyyən edib.

Bəs xəstəlik necə yoluxur? Nələrə diqqət edilməli-

dir?

Modern.az mövzu ilə bağlı infeksiyoz Vasif Əliyevlə həmsöhbət olub.

O bildirib ki, son 3 ilə yaxın müddətdir Afrikada meymunçığına yoluxmaların sayında artımın olması təkrar gündəmə gəlib:

“Dünyanın bütün ölkələrində xəstəlikə yoluxma halı müşahidə edilir, bu, ciddi bir epidemiyaya səbəb olmur. Çünki xəstəlik sadəcə təmas yolu ilə keçir. Səpgilər olan bir xəstədən başqa bir insana paltar və digər əşyalar vasitəsilə, təmas yolu ilə keçə bilər. Səpgilər bədənə hər böl-

gəsində görünə bilər. Ancaq daha çox baş, ətraflar və cinsiyyət bölgəsində görünür. Bizdə də belə bir xəstə nəzarət altında müalicəsinə davam etdirir. Ciddi bir ağırlaşma riski yoxdur. Həmin şəxs ölkə xaricində meymunçığına yoluxmuş şəxslə təmasda olub”.

MUSAVAT

Son səhifə

N 14 (8624) 25 yanvar 2025

Yanvar

Britaniyada 3 qızı öldürən şəxs 52 illik həbsdə məhkum edildi

Böyük Britaniyanın Southport şəhərində yeniyetmə Aksel Rudakubana üç qızı qətlə yetirdiyinə görə 52 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Publika.az xəbər verir ki, bu barədə "Sky News" telekanalı məlumat yayıb. "Mən onu minimum 52 il müddətinə ömürlük həbs cəzasına məhkum edirəm. O, 175 gün həbsdə olub, ona görə də minimum həbs müddəti 51 il 190 gün olacaq", - hakim Julian Qus hökmü elan edib.

Qus əlavə edib ki, cinayəti törədən zaman qatilin 17 yaşı olduğu üçün minimum müddət göstərmədən məhkuma zəmanətli ömürlük həbs cəzası verə bilməz.

Hökm elan olunan zaman Rudakubananın özü məhkəmə zalında olmayıb. O, səhhətinin pis olması ilə bağlı qışqıraraq idası pozmağa cəhd etdiyindən məhkəmə zalından çıxarılıb. Lakin cinayətkarı müayinə edən həkimlər onun səhhətində problemin olduğunu təsdiqləməyiblər.

Bağırsaq sağlamlığı üçün probiotiklər

Yulaf əzməsinə qatıq tökmək əlavə qida maddələri əldə etməyin asan yoludur.

"Qatıqda xolesterolin səviyyəsini və ürək xəstəliyi riskini azaldan probiotik bakteriyalar var", - Endrius deyir.

Zülal və sağlam yağlar

Yulaflla yanaşı, az yağlı qatıq və az yağlı süd hər porsiyada 16 qram protein təmin edir və cəmi 2 qram doymuş yağ ehtiva edir. Pəhriz yağları toxluq üçün vacibdir, ona görə də yeməklərinizə bitki yağları, avokadolar, qoz-fındıq kimi ürək üçün faydalı doymamış yağları əlavə edin.

Rusiyada gənc qız "təsədüfən" diş fırçasını udub

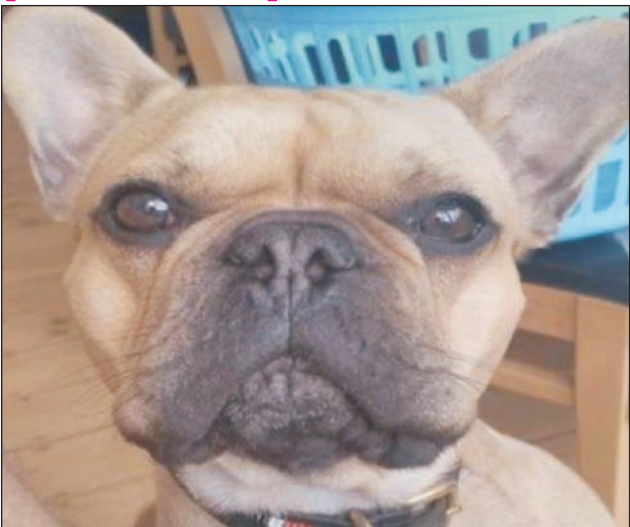
Rusiyanın Moskva vilayətində 16 yaşlı qız dişlərini fırçalayarkən təsadüfən diş fırçasını udub.

Oxu.Az-ın Lenta.ru-ya istinadən verdiyi məlumata görə, bu barədə Moskva vilayətinin Səhiyyə Nazirliyinin Mətbuat Xidmətindən bildirilib.

Məlumata görə, gənc qız ürekbulanma və döş qəfəsinin yuxarı hissəsində ağrı şikayətləri ilə həkimə müraciət edib.

Rentgen müayinəsi zamanı qızın mədəsində çəhrayı rəngdə diş fırçası aşkarlanıb.

Fransız buldoqu narkotik ticarəti şəbəkəsinin ifşasına kömək etdi

Böyük Britaniyada fransız buldoqunun fotosu narkotik ticarəti şəbəkəsinin ifşasına kömək edib. Oxu.Az-ın xəbərinə görə, bu barədə "Daily Star" nəşri məlumat verib. Məlumata görə, qeyri-qanuni narkotik ticarəti ilə məşğul olan mütəşəkkil cinayətkar qrup "Bob" adlı fransız buldoqu sayəsində aşkara çıxarılıb. Dəstə üzvlərindən birinin ümumi çat söhbətinə göndərdiyi itin fotosu əsas sübuta çevrilib və hüquq-mühafizə orqanlarına cinayətkarların hazırladıqları genişmiqyaslı əməliyyatı pozmağa kömək edib.

Polisin bildirdiyinə görə, heyvanın fotosunu çəkən şəxs şəkli şifrəli şəbəkəyə göndərib. Onun telefonu kəşfiyyatçılar tərəfindən sındırıldığı üçün polisler ev heyvanının üzərində telefon nömrəsi və digər vacib məlumatlar olan birkənı görüblər ki, bu da qrup üzvlərini müəyyənləşdirməyə və onları həbs etməyə imkan verib.

nıb. Qız bildirib ki, dişlərini fırçaladığı zaman diqqəti dağılıb və nəticədə diş fırçası hərsə yoxa çıxıb.

Ümumi anesteziya altında və endoskopik alətin köməyi ilə yarım saat ərzində diş fırçası qızın mədəsindən çıxarılıb. Hazırda onun həyatı təhlükədə deyil.

Səhər yeməyi üçün ideal tövsiyələr

Həftədə ən azı üç gün səhər yeməyi yemək ürayiniz üçün faydalı ola və xolesterolini aşağı sala bilər. Mütəxəssislər səhər yeməyini oyandıqdan sonrakı iki saat ərzində yeməyi tövsiyə edir.

Zülalla zəngin səhər yeməyi seçmək gün boyu sabit enerji səviyyənizi qorumağa kömək edir. Səhər yeməyində ən azı 15 qram protein, həmçinin bol lif olmalıdır. Dietoloqlar yulaf əzməsinin üzərinə qatıq tökməyi də məsləhət görürlər.

Çoxlu lif
"Sound Bites Nutrition" şirkətinin qurucusu Lisa Endrius deyir ki, yulaf beta-qlükan adlı xüsusi hall olunan lif növü ilə tanınır və araşdırmalar göstərir ki, xolesterolu əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər.

Qida və Dərman İdarəsi LDL xolesterolunu azaltmaq üçün gündəlik 3 qram beta-qlükan qəbul etməyi tövsiyə edir, bu miqdar təxminən 7 porsiya yulaf və ya 7 porsiya quru yulaf əzməsinin tərkibində olur.

Bunları bilirsinizmi?

- * Antarktikada buzun altında dünyanın ən qədim gölü olan Vostok gölü aşkar edilib.
- * Meksikada 2000 il əvvəl insanların istifadəsi üçün yaradılmış qədim su kanalları tapılıb.
- * Sibir donmuş torpağında 40 min il əvvəl yaşamış sağlam tükü mamont cəsədi kəşf edilib.
- * Pompeydə vulkan külü altında mükəmməl vəziyyətdə qorunmuş qədim Roma şəhəri aşkarlanıb.
- * Amazon meşəsində əvvəllər məlum olmayan yüzlərlə yerli tayfa qalıqları aşkar edilib.
- * Qalapagos adalarında unikal və nəslə kəsilməkdə olan heyvan növləri kəşf olunub.
- * Misir piramidalarının yaxınlığında min illərdir sirli şəkildə itmiş qədim şəhər tapılıb.
- * Yer kürəsinin ən dərin nöqtəsi olan Mariana çökəkliyində əvvəllər görülməmiş canlılar aşkarlanıb.
- * Hindistanda qədim daş oymalarında çox dəqiq astronomik məlumatlar aşkar edilib.
- * Şotlandiyanın Orkney adalarında daş dövrünə aid böyük yaşayış məskənləri kəşf edilib.

Ağıl dişləri - çıxarmaq, yoxsa saxlamaq? - Stomatoloqun məsləhətləri

Bəzi hallarda həkimlər ağıl dişlərinin çəkilməsini tövsiyə edirlər, lakin bəzən onları çıxarmağa ehtiyac olmur. Bundan əlavə, bu dişlərin müəyyən üstünlükləri də var.

Oxu.Az-ın "İzvestiya"ya istinadla verdiyi məlumata görə, bu barədə rusiyalı cərrah-stomatoloq və implantoloq Mariya Volkova danışır.

O bildirib ki, ağıl dişləri adətən 15-25 yaş arasında çıxan üçüncü molyarlardır.

"Onlar insanın artıq "müdrəkləşdiyi" yetkin yaşda çıxdığına görə belə adlandırılıb. Lakin müasir dünyada insan çənəsi çox vaxt onların tam yerləşməsi üçün kiçik olur. Bu, qidalanma xarakterinin dəyişməsi səbəbindən çənələrin təkamül prosesində kiçilməsi ilə əlaqədardır", - deyər ekspert izah edib.

Onun sözlərinə görə, ağıl dişləri düzgün yerləşmədikdə, onları çəkmək lazımdır.

"Məsələn, əgər diş bucaq altında böyüyürsə və ya qonşu dişlərə söykənirsə, bu, diş sırasının sıxlaşmasına, köklərin zədələnməsinə və hətta iltihablanmaya səbəb ola bilər. Həmçinin yer olmadıqda, onları çıxarmaq lazımdır. Çənədə kifayət qədər yer olmadıqda, ağıl dişləri qismən çıxır - retensiya olunmuş vəziyyətdə qala bilər ki, bu da karies və iltihab riskini artırır", - deyər o bildirib.

Həkim qeyd edib ki, diş ətinin iltihablanması da onların çəkilməsi üçün göstəricidir. "Bundan əlavə, kista və digər fəsadlar olduqda, əməliyyat zəruridir. Ortodontik göstərişlər də mövcuddur. Bəzən ağıl dişləri, diş sırasının yerləşməsinin qarşısını almaq və diş sıralarının genişləndirilməsi zamanı yer yaratmaq üçün breketlər qoyulmazdan əvvəl çəkilir". Bununla belə, implantoloq qeyd edib ki, bütün ağıl dişlərinin çəkilməsinə ehtiyac yoxdur.

"Müəyyən hallarda, məsələn, əgər onlar sağlamdırsa və düzgün yerləşibsə, həmçinin yaxşı gigiyena olduqda, faydalı ola bilər. Bəzi hallarda stomatoloqlar ağıl dişlərini protezlər və ya qapaqlar üçün dayaq kimi istifadə edirlər", - deyər Volkova bildirib. O, həmçinin vurğulayıb ki, insan əsas dişlərindən birini itirərsə, ağıl dişi, iltihabi dəyişikliklərə məruz qalmayıbsa, diş sırasındakı boşluğu doldura bilən "ehtiyat oyunçu" ola bilər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500